

διά τε τὰς ἐπιστημονικὰς συμβολὰς αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΚΟΖΑΚΗΣ

Σ. Π. Σ. Τῷ ἐγκρίτῳ λογίῳ καὶ διαπρεπεῖ φίλῳ τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» ἀξιολίμῳ Κῶ Γεωργίῳ Τυπάλδῳ Κοζάκῃ, τῷ τοσαύτας διατρέφοντι ἀγαθὰς καὶ παρηγόρους προσδοκίας ὑπὲρ τῆς ἐμψυχώσεως τοῦ ἔργου ἡμῶν καὶ δημοσίᾳ ἀπονέμομεν τὰς ἐνδομύχους ἡμῶν εὐχαριστίας, δι' ὅσα πολυτίμως εἰργάσατο καὶ ὑπισχνεῖται εἰς τὸ μέλλον πρὸς εὐόδωσιν τῆς «Ποικίλης Στοᾶς».

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ

Ο ΜΩΑΜΕΘ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΡΑΝΙΟΝ

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Κατὰ τὸν υἱὸν δὲ τῆς παιδίσκης ταύτης εἰς ἔθνο; μέγα ποιήσω αὐτόν, ὅτι σπέρμα σὸν ἔστιν
(Γεν. κεφ. κα΄. 13.)

Δύο ὄντα μία γυνή καὶ ἓν παιδίον ἐπορεύοντο ποτὲ κατὰ τοὺς πανσρηχάιους χρόνους, πρὸς τὴν ἔρημον. Ἐβάδιζον δὲ τεθλιμμένοι καὶ καταβεβλημένοι, διότι ἐγκατελίμπανον τὸ μὲν τὴν πατρικὴν στέγην, ἣ δὲ τὸν νυμφικὸν θάλακμον, πρὸς ἃ οὐδὲ ποτέ τις ἀποτείνει τὸ ὕστατον χαῖρε ἄνευ συντριβῆς καρδίας.

Ἡ Ἄγαρ εὐτεκνος ἀναδειχθεῖσα εἶχεν ἐπισκιάσει τὴν Σάραν τὴν νόμιμον σύζυγον τοῦ Ἀβραάμ. Ἄλλ' αὕτη εὐερέθιστος οὖσα καὶ προσβληθεῖσα ἐκ νέου ὑπὸ ἐκείνης κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν Ἀβραάμ ν' ἀποπέμψῃ ὀριστικῶς ἐκείνην, ἣτις εἶχε δώσει τῷ συζύγῳ αὐτῆς τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ Ἰσμαήλ. Οὕτω λοιπὸν ἡ μήτηρ καὶ τὸ τέκνον μὴ ἔχουσα τοῦ λοιποῦ ἄλλην ἐλπίδα καὶ στήριγμα εἰμὴ τὸν θεόν, ἐβάδιζον, ἐβάδιζον πάντοτε πρὸς τὴν ἔρημον.

Ἄλλὰ τί θὰ εὕρωσιν εἰς τὴν ἔρημον; Τὸ ἀπέραντον τοῦ ἐξ ἄμμου ὠκεανοῦ. Ἄλλὰ τί λέγω. Ὁ Ἰσμαήλ εὕρεν ἐκεῖ ἡδὴ δίψαν

καὶ δίψαν θανάσιμον. Διψῶ λέγει, καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἤδη ἀπε-
σύρθη ἵνα μὴ ἴδῃ θνήσκον τοῦτο, τὸν καρπὸν τῶν σπλάγχχνων της!!
'Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ, Ἄγαρ, ἐὰν ἡ γυνὴ τοῦ Ἀβραάμ ἐφάνη ἀνοικτίρ-
μων πρὸς τὸν Ἰσμαήλ σου, ὁ θεὸς δὲν ἔχει τοὺς αὐτοὺς λόγους μὲ
ἐκείνην, ἵνα τὸν μισήσῃ. Μὴ φοβοῦ, οἱ ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ μᾶς
ἀγαπῶσι συχνάκις πλειότερον ἢ οἱ τῆς γῆς καὶ ἴδου ὅτι εἰς ἐξ αὐ-
τῶν ἔρχεται νὰ σοὶ δείξῃ ὕδωρ τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ σώσῃ τὸν υἱόν
σου καὶ τὴν γενεάν του.

Ὁ Ἰσμαήλ ἀνεκάλυψε τὸ ζῶν ὕδωρ εἰς τὴν ἔρημον, ὅπως βρα-
δύτερον ὁ Σαμψὼν ἔμελλε νὰ εὔρῃ τὴν μελικεριίδα ἐν τῷ στόματι
τοῦ λέοντος καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ζῶν ἐν τῷ τάφῳ. Ὑπῆρξεν εὐ-
γνώμων πρὸς αὐτό. Ἐνεκαθιδρύθη ἐλεῖ καὶ κατώκησε τὸ βόρειον
τῆς μεγάλης ταύτης χερσονήσου, ἥτις ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῶν τέ-
κνων του, ἄτινα διέμειναν εἰς αὐτὴν ἐξ ὀλοκλήρου ὀνομάσθη *Arabia*
καὶ ἥτις ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς
θαλάσσης ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ κόσμον κεχωρισμένον ἀπὸ ὅλους
τοὺς ἄλλους, ἐνθα ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ζῶα, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρουσιάζωσιν ἑτέραν μορφήν, καὶ κυβερνῶνται ὑπ' ἄλλων νόμων.

Ἡ εὐρεῖα αὕτη χερσονήσος ἦν οὐδεὶς ποταμὸς διασχίζει, ἐφ'
ἧς οὐδὲν ὄρος ὑψοῦται ἀρκούντως ὑψηλὸν ὅπως σταματᾷ καὶ δια-
λύει εἰς βροχὴν τὰ νέφη, ἢ ὅπως καλύπτεται ἀπὸ χιόνας εἰς τὰς
καυστικὰς αὐτὰς ζώνας βασανίζεται ἀδιακόπως ὑπὸ τῆς δίψης.
Ἀφθονοὶ τινες πηγαί, ἃς τὸ ἐρευνητικὸν τοῦ ἀνθρώπου ἢ τὸ τῶν
ζῶων ἐνστικτὸν ἀνεκάλυψεν καὶ αἵτινες ἐπιμελῶς διωχετεύθησαν
ἐντὸς δεξαμενῶν ἢ βαθέων φρεάτων, ὑπὸ παναρχαίας ἀγαθοερ-
γίας ἀφιλοκεροῦς ἦν ἄγνωστος ἐπεδαψίλευσεν εἰς τοὺς ἀγνώστους
τῶν μελλουσῶν ἐποχῶν, ἐπιδεικνύουσι κατὰ μακρὰς ἀποστάσεις
τοὺς τόπους ἐνθα ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ συντηρήσῃ τὴν ζωὴν του,
ἀλλ' ἀπέχουσιν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου ὅπως αἱ μεγάλαι πόλεις ἀπέχου-
σιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Εὐρώπῃ. Ἐκτὸς τούτων τῶν δεξαμενῶν, ὅμως,
ἕτεραι πηγαὶ αἵτινες διέφυγον τὰς ἐρεύνας τοῦ ἀνθρώπου ἢ αἵτι-
νες δὲν ἐπεσκευάσθησαν ὑπὸ τῶν ἐργασιῶν του, διατηροῦσι τὰ
ὑδατὰ των διὰ τὰ θηρία τῆς ἐρήμου, διὰ τοὺς λέοντας καὶ τὰς
τίγρεις, ἄτινα κορέννουσι τὴν δίψαν αὐτῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν

τῷ αἵματι, ἢ διὰ τοὺς αἰγάγρους οἵτινες ἔντρομοι φεύγουσι πρὸ αὐτῶν.

Ὁ ἄνθρωπος ὁ κατοικῶν τὴν χώραν ταύτην τόσον διαφέρουσιν τῶν λοιπῶν ἄλλων ἐπροικίσθη ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ τὴν ἀναγκαίαν ἐκείνην ῥώμην ἵνα θριαμβεύσῃ ἐναντίον τῶν κακῶν πρὸς ἃ ἐκλήθη νὰ ἀγωνίζηται. Μυῦδης, εὐκαμπτος, ὀλιγαρκῆς, ὑπομονητικός, γινώσκει ὡς ἡ κάμηλος, ὁ πιστὸς αὐτοῦ σύντροφος νὰ ὑπομένῃ τὴν δίψαν καὶ τὴν πείναν, τινες φοίνικες ἢ ὀλίγον κρίθινον ἄλευρον ὅπερ ῥαντίζει ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀρκοῦσιν ὡς τροφὴ αὐτοῦ, τὸ δροσερὸν ὕδωρ, τὸ καθαρὸν ὕδωρ εἶναι δι' αὐτὸν τόσον σπάνιον, τῷ φαίνεται τόσον μέγα εὐεργέτημα τοῦ οὐρανοῦ ὥστε πολὺ ὀλίγην κλίσιν ἔχει εἰς τὰ πνευματώδη ποτά, ἀλλὰ ζητεῖ τολμηρῶς ἐν τῇ ἐρήμῳ τὰ ὀλίγα πλούτη ἅπερ αὕτη ὑποκρύπτει, διαπερᾶ αὐτὴν τολμηρῶς καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, καὶ ἔχει ὑποδουλώσει ἅπαντα τὰ ζῶα, ἅτινα τὴν κατοικοῦσι, ἢ μᾶλλον συνωκειώθη πρὸς αὐτὰ ὡς φίλος.

Διὰ τοῦ θριάμβου τῆς φιλεργείας καὶ τοῦ θάρρους ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ζήσῃ ἐν Ἀραβίᾳ παλαιῶν ἐναντίον τῆς φύσεως, δὲν θὰ ἠδύνατο ὅμως νὰ ζήσῃ ἐκεῖ ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ παλαίσῃ ἐναντίον τοῦ δεσποτισμοῦ. Ὁ Ἄραψ ὑπῆρξεν πάντοτε ἐλεύθερος, καὶ θὰ ἦνε πάντοτε τοιοῦτος, διότι ἡ ἀπώλεια τῆς ἐλευθερίας του θὰ συνεπήγετο καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ὑπάρξεώς του. Αἱ πόλεις τῆς Ἀραβίας ἐξαιρουμένων τῶν τῆς Ἰεμένης εἶνε δημοκρατίαι καὶ ὁ Ἄραψ τῆς ἐρήμου δὲν ἀναγνωρίζει εἰμὴ τὴν πατρικὴν μόνον διοίκησιν. Ὁ Σεΐκης ὁ δημογέρων τῆς φυλῆς θεωρεῖται ὡς ὁ πατὴρ αὐτῆς, ἅπαντα τὰ μέλη τῆς φυλῆς ταύτης καλοῦνται τέκνα του, ῥητορικὸν σχῆμα συχνάκις υἱοθετηθὲν καὶ παρ' ἄλλαις κυβερνήσεσιν ἀλλ' ὅπερ ἐν Ἀραβίᾳ μόνον εἶναι ἐγγὺς τῇ πραγματικότητι. Ὁ Σεΐκης συμβουλεύει τὸ τέκνον του πρὸς τὸ καλόν του, οὐδέποτε διατάττει αὐτοὺς, αἱ ἀποφάσεις τῆς φυλῆς γίνονται ἐν τῇ συνλεύσει τῶν γερόντων, καὶ ἐκεῖνος εἰς ὅτινα δὲν συμφέρουσιν στρέφει τὸν ἵππον αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐρημον καὶ ἐξακολουθεῖ ἄνευ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τὴν μονήρη αὐτοῦ πορείαν.

Αἱ λέξεις ξένος καὶ ἐχθρὸς εἰσι συνώνυμοι διὰ τὸ τέκνον τῆς

ἐρήμου, ἐκτὸς ἂν ὁ ξένος δὲν ἔχει ἀποκτήσει δικαιώματα ξενίας γυθείς ἄλλας ἐν τῇ τραπέζῃ του, ἢ δι' εὐγενοῦς τινος ἐμπιστοσύνης ἄνευ οὐδεμιᾶς προτέρας σχέσεως ἐλθὼν νὰ καθεσθῆ παρὰ τὴν ἐστίαν του· τότε ὁ ξένος καθίσταται δι' αὐτὸν ἱερὸν πρόσωπον, θὰ διανεμηθῆ μετ' αὐτοῦ τὸ τελευταῖον τεμάχιον ἄρτου, τὸ τελευταῖον ποτήριον ὕδατος, καὶ ἐφ' ὅσον τῷ ὑπολείπεται ἔχνος δυνάμεως θὰ τὴν μεταχειρισθῆ πρὸς ὑπεράσπισίν του.

Ὁ Ἄραψ εἶναι ἐξ ὄλων τῶν λαῶν ὁ μᾶλλον τιμῶν τοὺς παρελθόντας χρόνους, διαφυλάττει μὲ θρησκευτικὴν ἐπιμέλειαν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γενεαλογίαν ὡς καὶ τὴν τῶν μᾶλλον πεφιλημένων αὐτοῦ ἱππῶν. Κληθεὶς ὅπως ἐν τῷ πλάνητι αὐτοῦ βίῳ ἀπκντᾶ ἀνθρώπους παντοῦ γένους δὲν θέλει ποτὲ νὰ λησμονήσῃ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν ὅπερ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ ὑπέστησαν παρὰ τῶν προγόνων ἐκείνων οὐς συναντᾶ ἐν τῇ πορείᾳ του. Καὶ ἐπειδὴ ἡ μνήμη αὐτοῦ εἶναι αἰωνία, ἡ εὐγνωμοσύνη αὐτοῦ εἶνε ἀπερίοριστος καὶ ἡ ἐκδίκησις αὐτοῦ ἀνοικτίρμων.

Ἄλλ' εἶνε λίαν περίεργος ἡ σιωπὴ μεθ' ἧς ἡ ἱστορία καλύπτει τὸν βίον τοῦ λαοῦ τούτου μέχρις ὅτου ἀνεμίχθη ἢ μᾶλλον διεσταυρώθη διὰ τῆς κατακτῆσεως μὲ τὰ ἄλλα ἔθνη. Τρεῖς ἱστορικοὶ Ῥωμαῖοι ἀναφέρουσι μόνον τοὺς Σαβῆρακηνούς ὡς ἀνταλλάσσοντας μετὰ τῶν ἐμπόρων τῆς αὐτοκρατορίας μέταξας καὶ ἀρώματα τῆς Ἰνδίας.

Ἡ μακρὰ αὕτη σιγὴ τῆς ἱστορίας διασχίζεται ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ Ἄραβος Ἰῶβ ἢν οἱ μαθηταὶ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Χριστοῦ ὑπελάμβανον ἐμπνευσμένην καὶ ἧς ἡ ἀπομεμακρυσμένη ἠχώ ἀντηχεῖ εἰσέτι ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν συναγωγῶν καὶ τῶν χριστιανικῶν ναῶν. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε ὑπέρτατος ἐν τῇ συμφορᾷ αὐτοῦ.

Βιωτὸς γὰρ γεννητὸς γυναικὸς ὀλιγόβιος, καὶ πλήρης ὀργῆς· ἢ ὥσπερ ἄνθος ἀνῆθσαν ἐξέπεσεν· ἀπέδρα δὲ ὥσπερ σκιά καὶ οὐ μὴ στή.
(Ἰῶβ κεφ. ιδ'. 1 καὶ 2).

Ἰνατὶ γὰρ δέδοται τοῖς ἐν πικρίᾳ φῶς, ζωὴ δὲ ταῖς ἐν οὐδαίαι ψυχᾶς;
(Ἰῶβ κεφ. γ'. 20).

Μνήσθητι δέ, ὅτι πνευμά μου ἡ ζωή, καὶ οὐκέτι ἐπανελεύσεται ὁ ὀφθαλμός μου ἰδεῖν ἀγαθόν· οὐκ ἀτειεῖ μοι ὁ ὀφθαλμός ὀρῶντός με οἱ ὀφθαλμοί σου ἐν ἐμοί, καὶ οὐκ εἰμί, ὥσπερ νέφος ἀποκαθαρθὲν ἀπ' οὐρανοῦ.

Ἐάν γάρ ἄνθρωπος καταβῆ εἰς ἄδην, οὐ μὴ ἂν ἀναβῆ ἔτι, οὐδὲ μὴ ἐπιστραφῆ ἔτι εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, οὐδὲ μὴ ἐπιγνῶ αὐτὸν ὁ τόπος αὐτοῦ ἔτι
(Ἰώδ κεφ. 5'. 1—11).

Εἶνε ὑπέρτατον ἐπίσης ὅτε συζητεῖ μὲ τὸν θεὸν τοῦ καὶ ἐπικαλεῖται ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ τὴν ἀνισότητά τῶν ἀμυντικῶν αὐτοῦ ὄπλων.

Τὴν χεῖρά σου ἀπόσχου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ὁ φόβος σου μὴ μὲ καταπλησέτω· εἶτα καλέσεις, ἐγὼ δὲ σοι ὑπακούσω· ἢ λαλήσεις, ἐγὼ δὲ σοι δώσω ἀπόκρισιν. Πόσαι εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι μου καὶ ἀνομίαι μου; τίνες εἰσὶ, διδάξόν με. Διὰ τί ἀπ' ἐμοῦ κρύπτη; ἤγησαι δὲ με ὡσπερ ὑπεναντίον σοι, ἢ ὡσπερ φύλλον κινούμενον ὑπὸ ἀνέμου ἐλαβηθήσῃ; ἢ ὡς χόρτον φερόμενον ὑπὸ πνεύματος ἀντίκεισαι μοι; Ὅτι κατέγραψας κατ' ἐμοῦ κακά, καὶ περιέθηκός μοι νεότητος ἁμαρτίας. (Ἰώδ κεφ. 17' 21—27.)

Ἡ ὁ βίος σου ἀνθρώπινος; ἢ τὰ ἔτη σου ὡς ἡμέραι ἀνδρός; (Ἰώδ κ. 1.)

Ἐτέρα ἐπίσης εἰκὼν Ἀραβικὴ ἣτις διαπερᾶ τὸ σκοτός ὅπερ καλύπτει τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους τούτου, εἶναι ἡ τῆς Ζηνοβίας θυγατρὸς Σετκού τινὸς Ἀραβός, ἣτις ἀπώθησεν τοὺς Πέρσας, κατετρόπωσε πολλὰκις τοὺς Ῥωμαίους, ἐξέτεινε ἐπὶ τινα στιγμήν τὸ κράτος τῆς ἐπὶ τῆς Συρίας καὶ τοῦ Εὐφράτου ἢν εἶχε κατακτήσει καὶ ἥς ἡ λαμπρὰ καὶ σχεδὸν Ῥωμαντικὴ ἀνάμνησις φέρεται εἰσέτι ἐπὶ τῶν μεγαλητέρων μνημείων τοῦ κόσμου, ἐπὶ τῆς Παλμύρας.

ΜΩΑΜΒΘ. Τὴν δεκάτην Σεπτεμβρίου 570 ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἀραβίας Πετραίας ἐν τῇ πόλει Μέκκα ἐν τῷ μέσῳ τῆς φυλῆς τῶν Κορείς, ἣτις καταγάγεται κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ γεννᾶται παιδίον τοῦ ὁποίου οἱ πρόγονοι κατέχουσι ἀπὸ πέντε ἤδη γενεῶν τὴν κυριαρχίαν τῆς πόλεως. Ἐντὸς δύο μηνῶν ὁ θάνατος τῷ ἀφαρπάξει τὸν πατέρα του καὶ ἐντὸς ἐξ ἑτῶν τὴν μητέρα αὐτοῦ. Ὁ ὀρφανὸς ἀνατραφεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ Ἀββού-Θαλέβ ἀποδύεται εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐμπορίου. Ἐν ἡλικίᾳ δεκατριῶν ἐτῶν ὁδοιπορεῖ ἐν τῇ Συρίᾳ, ἐν ἡλικίᾳ δεκαοκτῶ ἐτῶν ἡ κανονικότης τῆς διαγωγῆς του, ἡ εὐλιχρίνεια τῶν λόγων του, ἡ συμφωνία τῶν ἔργων μὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ τὸν καθιστῶσιν ἄξιον τοῦ ὀνόματος Ἀλ-ἀμίν (πιστὸς), ἐν ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα ἐτῶν ὁ μεμυκμένος διὰ τῶν περιηγήσεων αὐτοῦ τῶν θεησκευτικῶν δογμάτων τῶν χωρῶν,

ἀς διέτρεξεν ρίπτει τὸ βλέμμα περίξ αὐτοῦ, βλέπει τοὺς μὲν Ἀραβας διηρημένους εἰς φυλάς ἀντιζήλους καὶ πρεσβεύοντας τοὺς μὲν τὴν εἰδωλοκρατίαν, τοὺς δὲ παρεφθαρμένον τινα Ἰουδαῖσμον, τοὺς Χριστιανούς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας διηρημένους εἰς ἀπείρους αἱρέσεις, αἵτινες κατεσπαρίσσοντο ἀμοιβαίως μετὰ λύσσης. Αὐτὸς μόνος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγροίκων καὶ ἀμαθῶν λαῶν πεποικισμένος μὲ ἀπειρον μνήμην, μὲ ζωηρὰν εὐγλωττίαν, καὶ μὲ σπανίαν τοῦ πνεύματος ἐτοιμότητα, μὲ ῥωμαλέαν κρασίν μεθ' ἄρβρος ἀκλόνητον ἀναγνωρίζει τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ ἐπὶ πάντων τῶν περικυκλούντων αὐτόν. Μαντεύει ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν περιμένει εἰμῆ τὸν σπόρον καὶ ἀρχίζει νὰ σκέπτηται ὅτι ἡδύνατο νὰ ἦτο καὶ αὐτὸς κλητὸς καθὼς καὶ ὁ Ἰησοῦς ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας ὅπως διδάξῃ τὰ δόγματα νέας θρησκείας. Μετ' οὐ πολὺ παρουσιάζεται πρὸς τὸν λαὸν ὡς ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς πᾶς ἰδρυτὴς λατρείας ἀρχίζει νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν καταδρομὴν αὐτοῦ. Καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Κορείσχιτῶν ὡς ψευδὴς προφήτης ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Μέκκαν ὡς φυγὰς καὶ ἐκ ταύτης τῆς φυγῆς, ἥτις ἀντιστοιχεῖ καθ' ἡμᾶς μὲ τὴν Παρασκευὴν 48 Ἰουλίου 622 γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐγίρα, ἥτις σημαίνει Ἀραβιστὶ φυγὴν, ἄρχεται διὰ τὸν κόσμον τρίτη χρονολογία.

Ἡ Μέδινα ὑποδέχεται τὸν φυγάδα, ἐνταῦθα συνεννοῦνται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ του, ἐνταῦθα συναθροίζεται στρατός. Τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα διανοίγει ἑαυτῷ ὁδὸν πρὸς τὴν πόλιν, ἥτις ἐξώρισεν αὐτόν καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ κατὰ τὴν 12 Ἰανουαρίου 630 εἰσῆλθεν ὡς κατακτητὴς καὶ ὡς προφήτης ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα ἐτῶν. Τότε ὁ γηραιὸς πρεσβύτης προσέρχεται εἰς τὸν ναὸν καὶ κατακρημνίζει τὰ τριακόσια ἐξήκοντα εἰδῶλα χωρὶς νὰ ἐξαίρεση οὐδὲ τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσμαήλ, τῶν προγόνων του. Τέλος μετὰ δύο ἔμπλεως τιμῶν καὶ σεβασμοῦ, μοναδικὸς προφήτης θρησκείας, ἥτις κατέχει νῦν τὸ ἥμισυ τοῦ ἀρχαίου ἡμισφαιρίου, πρῶτος ἰδρυτὴς αὐτοκρατορίας, ἥτις αὐξήθεισα ὑπὸ τῶν διαδόχων του περιέλαβε ἐντὸς ὀγδοήκοντα δύο ἐτῶν πλειοτέρας χώρας ἢ ὅσας οἱ Ῥωμαῖοι κατέκτησαν, ἀποθνήσκων ἐν Μεδίνῃ, τὴν 3 Ἰανουαρίου 632 κατὰ τὴν Χριστιανι-

κὴν χρονολογίαν καὶ ἐπὶ τρεῖς ὀλοκλήρους ἡμέρας οἱ ἀρχηγοὶ τῶν φυλῶν, ἃς ὑπέταζεν ἀναγκάζονται νὰ πικραφυλάττωσι τὸ πτώμα αὐτοῦ, ὅπως πιστεύσωσιν ὅτι ἐκεῖνος ὅστις συνετέλεσεν τόσον μεγάλη ἔργα ἦτο θνητὸς ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι.

Τὸ ὄρφανόν ἐκεῖνο παιδίον, ὁ φυγὰς ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὁ θριαμβεύων οὗτος γέρον εἶνε Μωάμεθ ὁ Προφήτης ὃν οἱ τῆς Ἀνατολῆς καλοῦσιν Μωάμεθ· Ἀμποῦλ· Κασσέμ.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΜΩΑΜΕΘ Ἡ διδασκαλία τοῦ Μωάμεθ εἶνε λίαν ἀπλή. Ἐμπεριέχεται ἐν τοῖς ἐξῆς τρισὶν θεμελιώδεσιν ὅροις. Τὸ ἐνιαῖον τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν μέλλουσαν ἀνταπόδοσιν. Ἄπαντα ἡ θρησκεία τοῦ Μωάμεθ στηρίζεται ἐν πρώτοις ἐπὶ ταύτης τῆς βάσεως, τὸ ἐνιαῖον τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς εἶναι, Θεὸν λέγει καὶ ὁ Μωάμεθ ὁ προφήτης του. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ σπεύδει νὰ καταρρίψῃ τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀστέρων καὶ τῶν πλανητῶν. Ἀπορρίπτει τὴν Τριάδα τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος τοῦ ὁποίου οὐδέποτε ἴσως ἠννόησε καλῶς τὴν ἔννοιαν, ὁ Θεὸς ἄνευ οἰκογενείας ἀνακραῖζει. Ἀπαγορεύει τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων ὡς ἐγγὺς τῇ εἰδωλολατρείᾳ.

Ὁ Ἄδης διαιρούμενος εἰς ἑπτὰ δημοκέντρους κύκλους ὅπως ὁ τοῦ Δάντου δὲν θὰ ἦνε αἰώνιος εἰμὶ διὰ τοὺς ἀπίστους. Αἱ τοῦ Παραδείσου τέρψεις θὰ ἦνε αἰώνιοι καὶ ὁ ἔσχατος τῶν πιστῶν θὰ ἔχῃ πρὸς χρῆσίν του δώδεκα Οὐρὶ ἢ κόρας μὲ μέλανας ὀφθαλμοὺς πεπρικοισμένας ὑπὸ ἀκτινοβόλου καλλονῆς καὶ παρθενικῆς ἀγνότητος καὶ ἐξαιρετικῆς εὐαισθησίας, αἱ στιγμαὶ τῆς ἡδονῆς θὰ διαρκῶσιν ἐπὶ αἰῶνας καὶ ἑκατονταπλάσια ἄλλαι μείζονες τέρψεις θὰ καθιστῶσιν εὐτυχιστάτους τοὺς ἀξίους τῆς εὐδαιμονίας ταύτης.

Ὁ Μωάμεθ προσθέτει οὐχὶ μόνον τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων εἰσέτι ὡς καὶ τὴν τελευταίαν κρίσιν.

Ἡ ἠθικὴ τοῦ προφήτου εἶνε ἐπίσης ἀπλή ὅπως καὶ τὸ δόγμα αὐτοῦ, ὁπολλῆγει εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν ἐλεημοσύνην καὶ προσμένει δι' ἕκαστον ἰδιώτην εἰς τὸ δεκάτον τῆς περιουσίας αὐτοῦ εἰς

προσευχὰς συνοδευμένους ὑπὸ λούσεων καὶ αἵτινες ὀφείλουσι νὰ γίνωνται πεντάκις τῆς ἡμέρας εἰς νηστείας καὶ εἰς τὸν ἱερὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν ἀπίστων. Ἴδου μερικὰ ἐκ τῶν παραγγελλόμενων αὐτοῦ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου. «Ἡ ἀρετὴ δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ στρέφη τις τὸ πρόσωπόν του προσευχόμενος πρὸς τὴν Ἀνατολὴν ἢ τὴν Δύσιν ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ πιστεῦῃ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ἡμέραν, εἰς τὸ Βιβλίον καὶ εἰς τοὺς προφήτας, νὰ δίδῃ χάριν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης βοήθειαν εἰς τοὺς γονεῖς του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ εἰς τοὺς ὀδαιπόρους, νὰ ἐξαγοράζῃ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ νὰ ἐκπληρῇ τὰς προσευχὰς αὐτοῦ, νὰ ποιῇ ἔλεημοσύνην, νὰ τηρῇ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ νὰ δεικνύηται ὑπομονητικὸς ἐν τῇ καταφορᾷ τῆς τύχης ἐν τοῖς σκληροῖς καὶ βιαίοις καιροῖς. Οἱ πράττοντες οὕτως εἰσὶ δίκαιοι καὶ φοβοῦνται τὸν Θεόν.

«Ἐκείνοι ὧν αἱ γενναιοδωραὶ γίνονται χάριν ἐπιδείξεως δὲν θὰ ἐπισπάσωσιν εἰς ἑαυτοὺς οὐδεμίαν ὀφέλειαν ἐκ τῶν ἔργων των.»

«Ὁ βέλτιστος τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν ὁ μᾶλλον εὐεργετῶν τοὺς ὁμοίους του.»

Τὸ ξίφος εἶναι ἡ κλεῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ Ἄδου. Ῥανὶς αἵματος χυθεῖσα χάριν τοῦ Θεοῦ, λογιζεται μᾶλλον τῷ πιστῷ ἢ δύο μῆνες νηστεῶν καὶ προσευχῶν, καὶ τοῦ ἐν τῇ μάχῃ πίπτοντος ἅπαντα τὰ ἁμαρτήματα συγχωροῦνται. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως αἱ πληγαὶ αὐτοῦ θὰ λάμψωσι μὲ τὰ λαμπρότερα χρώματα θὰ ἀναδίδωσι τὰ λαμπρότερα ἀρώματα καὶ τὰ μέλη ἕτινα ἀπόλεσαν θὰ ἀντικατασταθῶσιν διὰ πτερόγων τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν Χερουβείμ.

Ἡ Μουσουλμανικὴ θρησκεία δὲν ἀνέχεται ποσῶς κληρὸν. Καὶ τὸ σῶμα τῶν Οὐλεμάδων οὐ ἡ διοργάνωσις ἄλλως προέρχεται ἐκ τῶν Σουλτάνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε σῶμα μᾶλλον σοφῶν ἢ ἱερέων κυριολεκτικῶς. Ὁ Μωάμεθ οὐδὲ μοναχὸς προσθέτει ἐν τῇ θρησκείᾳ του, καταδικάζει τὴν μοναστικὴν ζωὴν, καὶ τὰ πρῶτα σμῆνη τῶν Φακιρῶν καὶ τῶν Δερεβισῶν ἐφάνησαν τριακόσια ἔτη μετὰ τὴν Ἐγίραν.

Ὁ Μωάμεθ δὲν ἐγκατέλιπεν οὐδὲν ἔγγραφο. Κατὰ τὴν δόξαν

τῶν πλειοτέρων ἱστορικῶν ἠγγόει μάλιστα νὰ ἀναγινώσκη καὶ νὰ γράφη, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐφρόντισαν νὰ συναθροίσωσιν ἐπιμελῶς τοὺς λόγους τοῦ ἐπὶ φύλλων φοίνικος ἢ ἐπὶ ὠμοπλατῶν ἀρνίου καὶ αἱ σελίδες αὐταὶ ἐρριμμέναι ἀτάκτως ἐν τινι κιβωτίῳ, τοῦ ὁποῖου μία ἐκ τῶν γυναικῶν τοῦ προφήτου εἶχε τὴν κλεῖδα, ἐτακτοποιήθησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀβου-Βεκήρ δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως αὐτῶν, ἀποτελοῦσι δὲ τὸ Κοράνιον οὗ τινος τὸ ἥμισυ εἶναι εἰς στίχους καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ εἰς πεζὸν ἀλλὰ μετὰ ποιητικοῦ ὕφους γεγραμμένον.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ
ΑΥΤΩΝ ΕΝ ΕΥΡΩΠῃ.

Οὗτος (ὁ Ἰσμαήλ) ἔσται ἄγροικος ἄνθρωπος· αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν· καὶ κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ κατοικήσει. (Γεν. ἱστ. 12).

Ὅτε ὁ Μωάμεθ ἀπέθανεν ἐν ἔτει 632 τὸ κράτος αὐτοῦ τό τε κοσμικὸν καὶ τὸ θρησκευτικὸν περιελάμβανε τὴν χερσόνησον τῆς Ἀραβίας μὴ ἐκτεινόμενον περαιτέρω. Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία καὶ ἡ Περσικὴ ἦσαν τότε περιπεπλεγμέναι εἰς μακρὰς καὶ ἄνευ ὀριστικοῦ ἀποτελέσματος ἐχθροπαθείας ἐπὶ τῶν ποταμῶν τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῶν ὀρίων τῆς Ἀρμενίας, οἱ δὲ φιλόδοξοι καὶ φανατικοὶ τοῦ Μωάμεθ ὄπαδοι ἐθεώρουν αὐτὰς ἤδη ὡς λείαν των. Ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐνιαυτοῦ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀβου-Βεκήρ ἀμέσως διαδόχου τοῦ Μωάμεθ κατεκλείσθησαν αἱ δύο αὐταὶ μεγάλαι αὐτοκρατορίαι. Ἡ Περσία ἀντέταξεν ἀσθενῆ ἀντίστασιν. Τινὲς νίκαι καὶ τινες πολιορκίαι ἔφερον τὰ Ἀραβικὰ ὄπλα ἀπὸ τοῦ Τίγρητος μέχρι τοῦ Ὀξου καὶ ἀνέτρεψαν ἐμοῦ μὲ τὴν Σασσανιακὴν δυναστείαν τὴν ἀρχαίαν καὶ διάσημον θρησκείαν ἣν ἐπρέσβευεν. Ἐπτά ἔτη ἐνεργητικοῦ καὶ διαρκοῦς πολέμου ἤρκεσαν ὅπως ὑποτάξωσι τὴν εὐφορον Συρίαν ὑπερασπιζομένην ὑπὸ τῶν ἐχυρῶν πόλεων καὶ ὑπὸ πολυαρίθμων στρατῶν καὶ ὁ Καλίφης Ὁμαρ μόνος εἶχεν ἀ-

πενθύνει χάριτας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπὶ τῇ περατώσει τῆς ἐκστρατείας ταύτης ὅτε ὁ ὑποστράτηγος αὐτοῦ Ἄμρου τῷ ἀνήγγειλε τὴν ὀλοσχερῇ τῆς Αἰγύπτου ὑποταγὴν ἐν ἣ ἐκυμάτιζεν ἤδη ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἐτέρου ἡ τροπαιοῦχος αὐτοῦ σημαία. Μετὰ τινὰ καιρὸν οἱ Σαρακηνοὶ παρακολουθοῦντες τὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς ἐπεξέτειναν τὰς κατακτήσεις αὐτῶν μέχρι τῶν Στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους καὶ τρίτη ἤδη ἐπαρχία ἀπεχωρίζετο διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Αἱ ἐν τῇ Δύσει κατακτήσεις ἔθεσαν αὐτοὺς εἰς συνάφειαν μὲ νέους ἐχθροὺς καὶ τοὺς ὠδήγησαν εἰς μᾶλλον ἐνδόξου θριάμβους. Μετ' οὐ πολὺ ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τῶν σπαραγμῶν τῶν Βασιγύθων καὶ τῆς διχονοίας ἧτις ἐπεκράτει μεταξὺ αὐτῶν προσκληθέντες δὲ καὶ ὑπὸ τῆς προδοσίας διέβησαν τὸ ἐπικείμενον ὄριον τῆς Μεσογείου καὶ δύο ἔτη μετὰ ταῦτα ἐπεκαλοῦντο τὸ ὄνομα τοῦ Προφήτου εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Πυρηνναίων.

Ἄν αἱ νίκαι τῶν Ἀράβων ἦσαν ταχεῖαι, αἱ διανοητικαὶ αὐτῶν πρόοδοι δὲν ὑπῆρξαν ἐλαχίστου λόγου ἄξια. Μεταβάντες αἰφνηδῶς ἀπὸ τῆς βαρβαρότητος εἰς τὸν πολιτισμὸν ἐπεδόθησαν εἰς τὴν σπουδὴν μετὰ τῆς αὐτῆς ζήσεως μεθ' ἧς καὶ πρὸς τὰς κατακτήσεις, οὕτως ὥστε μετὰ τὸ πέρας ἐνὸς αἰῶνος εὐρέθησαν ὡς οἱ μόνοι βέκται ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ἐπιστημῶν, αὐτοὶ μόνοι φωτίζοντες διὰ τῶν ἐφευρέσεων αὐτῶν τὸν ἐν ζοφερᾷ διανοητικῇ νυκτὶ καθεύδοντα κόσμον, ἐνασχολούμενοι ἀκαταπαύστως νὰ αὐξάνωσι τὸ βάθος τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἃς οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ὄφειλον νὰ διαφυλάξωσιν ἀλλὰ τὰς ὁποίας ἐγκατελίμπανον εἰς τὴν ἀπώλειαν. Δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ προΐδῃ μέχρι ποῦ θὰ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ἡ θερμὴ μεγαλοφυΐα μεσημβρινοῦ λαοῦ ὅστις ὄρμα μὲ σύμπασαν τὴν ἀκμασιότητα ἐν τῷ σταδίῳ, ἐὰν δὲν περιορίζετο ἀμέσως ὑπὸ τῶν δρίων τῆς πολιτικῆς καὶ δὲν συνεσφίγγετο πανταχόθεν ὑπὸ τῆς ζηλοτυπίας τῆς ἐξουσίας.

Πολὺ ἐσυζητήθη ἐν τῷ Κοράνιον περιεῖχε, ἐν ἑαυτῷ τὰ σπέρματα τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἐκπολιτίσεως ἧτις ἦνθησεν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς Καλιφείας. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἐμὲ πιστεύω ὅτι ἐὰν δὲν ἐμπεριεῖχεν αὐτὴν, οὐχ' ἦττον δὲν ἀντέκειτο εἰς αὐτὴν, ὡς ἀρχοῦν·

τω; μικρυνεῖ τὸ γνωστὸν ἀξίωμα τὸ ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Προφήτην «Πνεῦμα ἄνευ καλλιτεργείας εἶναι ὡς σῶμα ἄνευ ψυχῆς καὶ ἡ δόξα συνίσταται οὐχὶ εἰς τὰ πλούτη ἀλλ' ἐν τῇ μαθήσει.» Οὕτω τοῦλάχιστον ὑπέλαβον αὐτοὶ οἱ ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι αὐτοῦ διάδοχοι, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐὰν ἀκολουθήσωμεν τὴν λαμπρὰν καὶ ἔνδοξον αὐτῶν πορείαν.

Ὅτε οἱ βάρβαροι κατέκλεισαν τὴν Εὐρώπην, ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς στηριζόμενος εἰς δύο ψευδεῖς βάσεις, τὴν δουλείαν καὶ τὴν πολυθεῖαν εἶχε καταρρεύσει, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων δὲ ζοφερὸν διανοητικὸν σκότος ἐπεκράτει τρομερώτερον ἴσως ἢ τὸ κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν τῆς ἀνθρωπότητος ἐπικρατοῦν. Ἡ ἀποστολὴ τῆς ἐκπολιτίσεως ἢ τις ἀείποτε διὰ μυστηριώδους τινος νόμου μετεδίδετο ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀπολύοντος αὐτὴν εἰς τὸν ἀποκτῶντα ταύτην λαόν, ἡ ἄλυσσος αὕτη ἢ ἐνοῦσα τὴν πρὸς τὴν πρῶτον ἀκάθεκτον ὄρμην τῆς ἀνθρωπότητος ἐφαίνετο θραυσθεῖσιν διὰ παντός, πᾶσαι αἱ ἀρχαῖαι ἐστὶν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν φώτων ἦσαν ἐσθεσμέναι ἢ βεβηλωμέναι.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ζόφου τῆς νυκτὸς ταύτης ἀναφαίνεται ἡ ἠὼς νέας πνευματικῆς ἀναγεννήσεως ἀπὸ τοῦ τετάρτου διαδόχου τοῦ Μωάμεθ Ἄλῃ ὅστις ὅπως ὁ Σολομὼν ἐδημοσίευσεν ἀπάνθισμα γνωμικῶν. Ὁ ἀντίζηλος καὶ διάδοχος αὐτοῦ Μοασβιάχ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀτυχοῦς γενεᾶς τῶν Ὀμμιαδῶν ἐν Συρίᾳ ἐκαλλιέργησεν ἐπίσης τὴν ποίησιν καὶ τὰ γράμματα ἅτινα οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἔμελλον βραδύτερον νὰ ἐμφυτεύσωσιν ἐπὶ τοῦ Ἰσπανικοῦ ἐδάφους. Ἄλλ' ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς Ἀραβικῆς φιλολογίας ἤρχισεν ἐν Βαγδατίῳ ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Καλίφου Ἀλμανσοῦρ κατὰ τὸ 155 μ. Χ. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Ἕλληνας αυτοκράτωρ Σέων ὁ Ἰσαυροῦς ἔκαυε τὰ βιβλία καὶ τοὺς συγγραφεῖς αὐτῶν, ὁ Ἀλμανσοῦρ ἐδεικνύετο ἐν μέσῳ μάλιστα τῶν πολιτικῶν διχονοιῶν ὁ ἐνδεδελεχῆς αὐτῶν προστάτης. Ἡ θεολογία ἢ νομικὴ ἢ ἀστρονομία ἢ ποίησις ἐνεθαρρύνθησιν καὶ ἐκαλλιουργήθησιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὁ Γεώργιος Baetislua ἰατρός χριστιανὸς ἐξ Ἰνδίας μετέφρασε κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ τὰ ἰατρικὰ συγγράμματα τὰ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, Συριακῇ καὶ Περσικῇ γλώσσῃ γεγραμμένα.

Ὁ ἔγγονος τοῦ Ἀλμανσοῦρ Ἀροῦμ-Ἀρασχίδ οὐτινος ἡ ἐλευθεριότης ἐκάλυψε τὴν σκληρότητα ὑπερέβη ἔτι τὸν πάππον αὐτοῦ ἐν τῇ πεφωτισμένῃ προστασίᾳ ἣν ἐπεδαψίλευεν εἰς τὰ γράμματα. Ὁ Ἐλμανσὶν διαθεβαιοῖ ἡμᾶς ὅτι οὐδέποτε ἐταξείδευε ἄνευ συνοδείας ἑκατὸν σοφῶν, οἵτινες συνώδευον αὐτὸν καὶ εἰς τὸν πόλεμον. Οὕτως ἡ παιδεία ἠπλώθη ἀπὸ τοῦ θρόνου εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Παρὰ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ κατὰ τῶν χριστιανῶν προλήψεις, ὁ Ἀροῦμ ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Ἰβν Μέσγια, βαθύτατον μύστην τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, τὴν φροντίδα τῆς διευθύνσεως τῶν μαθητῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Μετεκάλεσεν ὡσαύτως εἰς τὴν αὐτὴν αὐτοῦ Νεστοριανὸν τινα μοναχὸν Νισχθούρ καὶ ἐτοποθέτησεν αὐτὸν ἐν τῇ Κορασσὸν χώρα, ἣτις φαίνεται ὡς ἔδρα ἀρχαίας πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

Ῥίψωμεν διαβατικῶς βλέμμα ὁμοῦ μὲ τὸν σοφὸν συγγραφέα τῆς Ἱστορίας τῶν Μαθηματικῶν ἐπιστημῶν ἐν Ἰταλίᾳ M. Libri εἰς τὴν ἐπιβροχὴν ἣν οἱ Νεστοριανοὶ μοναχοὶ ἔσχον κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ Ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ, ἀντληθέντος ἐν μέρει ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης. Ἀπὸ τῶν πρώτων μετὰ Χριστὸν αἰῶνων παρατηροῦμεν τοὺς εὐλαβεῖς τούτους λογίους ὡς εἰρηνικοὺς προδρόμους τοῦ Μωάμεθ εἰσδύοντας ἐν Περσίᾳ ἐν Ἰνδίᾳ καὶ μέχρι τοῦ βάρους τῆς Σινικῆς διαδίδοντας τὴν πίστιν τῇ βοήθειᾳ τῆς ἐπιστήμης καθ' ὃν χρόνον ἐν τῇ ἐτέρᾳ ἔσχατιᾷ τοῦ ἡμισφαιρίου ἡμῶν ὁ μοναχὸς Νικόλαος μετέφραζεν διὰ τοὺς ἐν Ἀνδαλουσίᾳ Ἀραβας τὰ ἔργα τοῦ Διοσκορίδου. Ἄλλ' ὁ μᾶλλον ὑπερβὰς τοὺς ἄλλους διὰ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν προσήνεγκε τοῖς Ἀραβῶν εἶνε Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ὅστις ἕνεκα τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ ἐπωνομάσθη Χρυσόβροχος. Ἐγεννήθη εἰς Δαμασκὸν περὶ τὰ τέλη τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος ἐκ λαμπρᾶς χριστιανικῆς οἰκογενείας. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ μέγας βεζύρης ἐν τῇ αὐτῇ τῶν Καλιφῶν Ὀμμιαδῶν τῆς Δαμασκοῦ, εἶδε ποτὲ ἐπὶ τῆς δημοσίας θέσεως μέγαν τινα ἀριθμὸν χριστιανῶν αἰχμαλώτων, οὓς εἶχον ἐκθέσει ἐκεῖ. Οἱ ἀγόμενοι δὲ ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς αὐτῶν ποινῆς ἐβρίπτοντο εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἐνὸς μεταξὺ αὐτῶν καὶ συνίστων ἑαυτοὺς ταπεινῶς εἰς τὰς δεῖσεις των. Ἵπῃρχε Μοναχὸς τις Ἰταλὸς ὀνόματι Κόσμος συλληφθεὶς κατὰ

θάλασσαν ὁμοῦ μὲ τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους. Ὁ μέγας Βεζύρης τὸν ἠρώτησε ποῖος εἶνε. Εἶμαι, ἀπήντησεν, δυστυχῆς μοναχός· ὅστις διήλθον τὴν ζωὴν μου σπουδάζων τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ὄμω· ὁμολογῶ ὅτι μοι εἶνε ὀδυνηρὸν νὰ ἀποθνήσκω χωρὶς νὰ δυνηθῶ νὰ μεταδώσω εἰς ἄλλους τὰς γνώσεις ἃς ἀπέκτησα. Ὁ Μέγας Βεζύρης ἐζήτει πρὸ πολλοῦ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅστις νὰ δυνηθῆ νὰ τῷ δώσῃ ἀνατροφὴν ἀρμόζουσαν. Καταελθεῖς ὅτι εὔρεν θησαυρὸν ἐν αἰχμαλώτῳ ὃν ἐμελλον νὰ ἀπαγχονίσωσιν ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ αὐτὸν παρὰ τοῦ Καλίου ὅστις τῷ παρεχώρησεν αὐτὸν ἄνευ δυσκολίας. Ὁ κόσμος ἀνέλαθε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ κατ' ἐλίγον καὶ ἔγεινε ὁ φίλος τοῦ πατρὸς καὶ διδάσκαλος τοῦ υἱοῦ ὅστις ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του ἔμαθε μὲ θαυμασίαν πρόοδον τὴν γραμματικὴν, ποίησιν, τὴν θεολογίαν, γεωμετρίαν, ἀστρονομίαν καὶ τὴν Ἀριστοτέλειον φιλοσοφίαν ἣν ἐμελλε νὰ μεταφέρῃ εἰς τοὺς Ἀραβίους. Ἡ ἀξία Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐξετιμήθη πρωτῶμως ὑπὸ τοῦ Καλίου ὅστις ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου Βεζύρου. Ἀλλ' ὁ νέος ἐθίηρευσεν ἄλλα μεγαλεῖα οὐχὶ γήϊνα. Ἐπέτυχε παρὰ τοῦ Καλίου τὴν ἄδειαν νὰ ζῆσῃ ἐν μοναστικῷ ἀναχωρητηρίῳ ἔνθα συνέγραψε τὰ πολυάριθμα αὐτοῦ ἔργα καὶ ἰδίως τὴν διαλεκτικὴν αὐτοῦ ἣν μετέφρασεν αὐτὸς ἐν τῇ ἀραβικῇ.

Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Ἀνατολῆς, περιβόητοι τότε διὰ τὰς γνώσεις αὐτῶν καὶ διὰ τὰς ἐργασίας τῶν σχολείων αὐτῶν δύνανται ἐπίσης νὰ διεκδικήσωσι τὴν τιμὴν ὅ,τι εἰσήγαγον τοὺς Ἀραβίους εἰς τὰς ἐπιστήμας τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ ἱατρικὴ ἐκαλλιιεργεῖτο τότε ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων οἵτινες ἐδίδαξαν αὐτὴν εἰς τοὺς Ἀραβίους καὶ οὗτοι ἐτελειοποίησαν αὐτὴν μὲ τὴν ἐξέσιον ἐκεῖνην ἀγγίνοιαν καὶ τὴν λεπτομερῆ καὶ ἔμμονον παρατηρητικότητά, ἣτις χαρακτηρίζει αὐτούς.

Ἡ λάμψις τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλ-Ρασχιδ' Ἀλμαμούνρ ὑπερέβη ἔτι τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἡγεμόνος τούτου (813—833) ὅστις δικαίως ἐπωνομάσθη Μωαμεθανὸς Αὐγούστος ἢ αὐτὴ τῆς Βαγδάτης ὑπῆρξε τὸ ἄστυον τῆς παιδείας πάσης θρησκείας ἣν αἱ ἐλευθεριότητες αὐτοῦ προσεῖλκυον ἐξ Ἑλλάδος ἐκ

Περσίας καὶ ἐκ Χαλδαίας. Ἐν Βαγδάτῃ ὡς βραδύτερον ἐν Καρδοῦῃ τὰ πρῶτα ἀξιώματα τοῦ κράτους ὑπῆρξαν τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς ἀξίας καὶ τῶν γνώσεων. Ὁ Ἄλμμουρ συνέλεξε ἐν δόλαις ταῖς ἐπαρχίαις τῆς ἀχανοῦς αὐτοῦ αὐτοκρατορίας τὰ χειρόγραφα ἅτινα τὸ νουάγιον τῶν γραμμάτων εἶχε διασκορπίσει. Κιρβάνικα δλόκληρα εἰσήλθον ἐκ Βαγδάτης· πλήρη ἐκ τῶν θησαυρῶν τούτων τῆς διανοίας πάραυτα μεταφρασθέντων κατὰ διαταγὴν τοῦ Καλίφου καὶ παραδοθέντων εἰς τὴν ἀκράτητον περιέργειαν τῶν Ἀράβων. Ὀλόκληροι οἰκογένειαι συμπεριλαμβανομένων τῶν γυναικῶν ἐπεδόθησαν εἰς τὴν τέχνην τοῦ μεταφράζειν καὶ ἀπέκτησαν μετὰ γενεάς τινὰς κληρονομικὸν προτέρημα. Ἀλλὰ διὰ παραδόξου τινος ἰδιοτροπίας τοῦ ἀμαθοῦς τούτου ζηλωτοῦ τὰ πρωτότυπα ἅμα μεταφρασθέντα ἐκάησαν κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ τοῦ Ἄλμμουρ ὅστις νικητῆς ὦν τῶν Ἑλλήνων ἀπήτει παρ' αὐτῶν χειρόγραφα ὡς φόρον.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς προόδους ταύτας τοῦ Ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ ἀνεπτύχθη ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Δύσει εἰς διάστημα ἑνὸς περίπου αἰῶνος ἕτερος Ἀραβικὸς ἐκπολιτισμὸς ἄξιος ἴσως ἀντιζήλου τοῦ πρώτου. Ὁ μόνος βλαστὸς τῶν Ὀμμιαδῶν ὅστις διέφυγε τὴν γενικὴν σφαγὴν, ἥτις ἐπικολυβήσεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του κατέφυγεν ἐν Ἰσπανίᾳ ἔνθα ἵδρυσε Καλιφάτον ἀνεξάρτητον τοῦ τῆς Βαγδάτης ὑπερὶ διὰδοχοὶ αὐτοῦ ἠθέλησαν νὰ κοσμήσωσι διὰ τῆς αὐτῆς φιλολογικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς λάμπειος ἢ ἀντενάκλα τὸ πρῶτον. Ὁ μᾶλλον ἑνδοξος ἡγεμὼν τῆς δυναστείας ταύτης ἦν ὁ Ἀβδὲλ-Ραχμὰν ὅστις ἐξισώθη κατὰ τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν πρὸς τὸν Ἀρούμ Ἀλρασχίδ τῆς Βαγδάτης. Ὅπως ἐκεῖνος ἐκαλλιέργησε τὰ γράμματα ἔθεσε σοφοῦς νόμους, ὅπως ἐκεῖνος ἐδέχθη πρεσβείαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς ἀνατολῆς ἥτις ἔμεινε κεχηνυῖα ἐνώπιον τῆς πολυτελείας καὶ καταπληκτικῆς μεγαλοπρεπείας τῆς αὐτῆς αὐτοῦ, ὅπως ἐκεῖνος ἤγειρε θαυμαστά οἰκοδομήματα καὶ ἐδημιούργησεν ἰδίως δύο λεύγας μακρὰν τῆς Καρδοῦς πόλιν δλόκληρον ἐκ μαρμάρων, πόλιν πρὸς τιμὴν τῆς ἀγαπητῆς αὐτοῦ Ζεῖρας, ἐξ ἧς ἀπένειμε τὸ ὄνομα εἰς τὴν νεώτιστον πόλιν Ἀλλ' ὅπως ἐκεῖνος ἰδίως ἔσχευ

ὡς υἱόν, ἄνθρωπον ὃν καλοῦσι «πατέρα τῶν γραμμάτων», καὶ ὅς τις ὑπῆρξεν. καὶ αὐτὸς ὁ Αὐγουστος τῶν Ἀράβων τῆς Δύσεως Ἄλ. Οὐακείμ ΙΓ.

Πέριξ τῶν δύο τούτων ἐστιῶν τῶν φώτων ἀνταποκρινομένων πρὸς δύο μεγάλα πολιτικὰ κέντρα τῶν δύο Καλιφάτων, ἐπιρρέπουσιν ὡς δορυφόροι αἱ πρωτεύουσαι τῶν δευτερευόντων Κρατῶν, τὸ Κάϊρον ἢ Καϊροάνη ἢ Γέτζ. Πάντα ταῦτα τὰ κράτη συνδεόμενα διὰ τῆς αὐτῆς θρησκείας, κυριαρχούμενα ὑπὸ τῆς αὐτῆς φυλῆς, ἐνούμενα διὰ τῆς αὐτῆς διαλέκτου ἀπετέλουν εὐρείαν δημοκρατίαν τῶν γραμμάτων. Ὁ Ἄραψ τῆς Ἰσπανίας εὕρισκετο ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ὧν ἐπὶ τῶν ἀπομεμακρυσμένων ὀχθῶν τοῦ Νείλου καὶ ἡ δυτικὴ παραλία τοῦ Μαρόκου δὲν ἦτο ποσῶς ἐξορία διὰ τὸ τέκνον τοῦ Εὐφράτου. Δι' ὃ δὲν θέλομεν ποσῶς διακρίσει ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ διὰ πολιτικῶν ὁρίων, ἅτινα οὐδέποτε τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἐγνώρισεν ἀδελφούς διττῶς πρὸς ἀλλήλους συγγενεῖς δ' αὐτοῦ αἵματος καὶ τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ θὰ κατατάξωμεν αὐτοὺς κατὰ τοὺς διαφόρους κλάδους οὓς ἐκκαλιέργησαν ἄνευ διακρίσεως οὐρανοῦ ἢ πατρίδος.

Ὅπως ἀκολουθήσωμεν πορείαν ἀνιούσαν, θὰ ἀρχίσωμεν, ἐκνύτιον τῆς γενικῶς ἀκολουθηθείσης τάξεως, πραγματευόμενοι τοὺς Ἄραβας ἐν τῇ τελειοποιήσει τῶν γνώσεων ἃς ἔσχον ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, θὰ μεταβῶμεν εἶτα εἰς ἐκείνας ἃς ἐκαλλιέργησαν ὡς αὐτόχθον προῖόν τῆς μεγαλοφυΐας αὐτῶν ὡς καὶ τοῦ ἐδάφους αὐτῶν, καὶ εἶτα τελευτῶντες θὰ εἴπωμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς παρ' αὐτοῖς ἐπιδόσεως τῶν καλῶν τεχνῶν

Ἡ μεγίστη καὶ ἡ μᾶλλον πραγματικὴ ἐκδούλευσις ἦν οἱ Ἄραβες προσέφερον εἰς τὸν πεπαιδευμένον κόσμον εἶνε κυρίως οὐχὶ ὅτι ἐδημιούργησαν τὰς ἐπιστήμας, ἀλλ' ὅτι δὲν ἄφησαν αὐτάς νὰ ἀπολεσθῶσιν. Ἄπληστοι παντὸς εἶδους γνώσεων, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσμαῆλ φαίνονται πεπρωτισμένοι μὲ τὴν δύναμιν τοῦ οἰκιοποιεῖσθαι πρὸς τελειοποίησιν τὰς ἀνακαλύψεις τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ μεταδίδοντες ταύτας εἰς τὸ ἐκτεταμένον αὐτῶν κράτος νὰ παραδίδωσι αὐτάς ὡς κληρονομίαν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει.

ΙΣΤΟΡΙΑ. Μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης ἐμαρθείας,

ἱστορία ὑπῆρξεν εἰς ἐκείνων οὓς οἱ Ἄραβες παρὰ τὸν ζῆλον αὐτῶν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τελειοποιήσωσιν. Διάδοχοι τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων παρ' ὧν εἶχον δανεισθῆ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν φιλοσοφίαν εἶνε λίαν ἀμφίβολον ἂν οἱ Ἄραβες κατενόησαν τὰ αἰώνια πρότυπα ἅτινα οἱ δύο οὗτοι λαοὶ ἐκληροδότησαν εἰς τὴν ἱστορίαν, ἢ ἂν κατενόησαν αὐτὰ δὲν ἠδυνήθησαν τοῦλάχιστον νὰ μιμηθῶσιν αὐτά. Τὸ πνεῦμα αὐτῶν μακρολόγον ἐκ φύσεως ἀντεμάχητο πρὸς τὴν ἀρβενωπὸν βραχυλογίαν τοῦ Τακίτου ἢ τοῦ Θουκυδίδου. Ἡ μόνη ἀξία τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν ἐν τῷ εἶδει τούτῳ εἶνε καλὴ τις πίστις ἐν ταῖς κρίσεσιν, καὶ ἀφελῆς καὶ κεκοσμημένη ἀφήγησις τῶν συμβεβηκότων ἐπηρρέαζομένη ἐξ ὅλων τῶν προλήψεων τῆς ἐποχῆς. Ἡ ἱστορία μεγάλου κράτους γενικῶς εἶνέ τι λίαν εὐρὺ δι' αὐτοὺς καταμερίζουσιν ταύτην εἰς βιογραφίας ἢ εἰδικὰς ἱστορίας ἐπαρχιῶν ἢ πόλεων. Περίεργοι εἰς γενεαλογίας ὡς πάντες οἱ λαοὶ κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτῶν ἡλικίαν, δὲν φείδονται τοῦ ἀνχνώστου ὅπως ἀναφέρωσι τὴν γενεαλογίαν ἐνδόξου τινος ἀνδρὸς ὡς καὶ τὴν περιφήμου τινος ἵππου. Ἀκριβέστατοι περὶ τὰς χρονολογίας αὐτῶν μέχρι μικρολογίας ἀκολουθοῦσι μετὰ ὑπερβολικῆς ἀκριβείας τὴν χρονολογικὴν τάξιν. Ὅπως καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μισοῦσι λίαν τοὺς ξένους, καὶ οἱ ἱστορικοὶ τῶν Ὀμμιαδῶν ὡς καὶ οἱ τῶν Ἀθασσιδῶν γέμουσι δειγμάτων τῆς κατὰ τῶν ξένων αὐτῶν μεροληψίας ὡς καὶ κολακείας πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῶν. Ἐν γένει τὸ Ἀραβικὸν πνεῦμα εἶναι σχοινοτενὲς καὶ παιδαριῶδες ἀλλ' ὀφείλονται εἰς τὸ παιδαριῶδες τοῦτο τοῦ ὕφους πολῦτιμοι ἀποκαλύψεις καὶ ζῶηραι ἀπεικονίσεις τῶν ἠθῶν τῆς ἐποχῆς.

Οἱ κορυφαῖοι Ἄραβες ἱστορικοὶ εἰσὶν Ἄλ-Ταβαρί, Ἀβουλφέδα, καὶ Ἐβν-Βατρίκ, οἵτινες συνέγραψαν παγκόσμιον ἱστορίαν ἀπὸ καθολικῆς κόσμου μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῶν, ὁ Βεζύρης Τέμαν-Βεν-Ἄμοι ἀποθανὼν τὸ 896 ὅστις συνέγραψε τὰ χρονικὰ τῶν Ἐμιρῶν τῆς Ἰσπανίας, ὁ Μέσοδι ὅστις περὶ τὸ μέσον τοῦ Ι' αἰῶνος ἀφηγείται ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ «Χρυσὴ Λειμῶνες» τοὺς πολέμους τοῦ Ἀβδὲλ Ῥαχμὰν III κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὁ Ἀβδὲλ Μαλέκ, ὁ Μουλθαλιδ-Ἐβν-Ἀλφαρδι καὶ ὁ Βέαν-Μακούλα συγγράφει ἱστορικῶν λεξικῶν, ὁ Ἀβού Ἀβδαλλὰχ-βὲν-Να-

ορ-ελ-Όματί και ὁ Ἀλαβάρ-ελ-Κοδάι, οἵτινες ἄφησαν ἡμῖν βρα-
 χέα χρονικά ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Ὀμμιαδῶν, ὁ Ἀχμέτ-Ἀλ-
 Ῥαζὶ ὅστις ἔζη περὶ τὸν ΙΥ αἰῶνα μετὰ τὴν Ἐγίραν συγγρα-
 φεὺς ἱστορίας ἐκτεταμένης τῆς Ἰσπανίας καὶ τῶν βιογραφιῶν
 τῶν μᾶλλον ἐνδόξων αὐτῆς ἀνδρῶν. Ὁ Ἀβου-Μεροβζὶ γνωστότε-
 ρος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐβν-Χαγιὰν ἀποθανὼν ἐν ἔτει 1088 ὅστις
 συνέγραψεν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος χρονικά εἰς 40 τόμους καὶ ἔτε-
 ρον ἱστορικὸν σύγγραμμα εἰς 60, ὁ Ἀβούλ-Κχασέμ-Καλάφ-
 βεν-Πασκουάλ τῆς Καρδούης ἀποθανὼν τῷ 1197 ὅστις συνέγραψε
 τὴν διαμέλισιν τοῦ Καλιφάτου καὶ ὁ Ἀβδὲλ-Καλίμ τῆς Γρενά-
 δης συγγραφεὺς τοῦ ΧΙΥ αἰῶνος, ὁ Ἐβν Κχαλδούμ τῆς Τύνιδος
 κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα καὶ ἐπὶ τέλους ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις ὁ
 Λιζάν Ἐδδὶν Ἀσσαλεμκνὶ γραμματεὺς τῶν βασιλέων τῆς Γρε-
 νάδης, ὅστις ἀφηγήθη βασιλείας αὐτῶν ὑπὸ τὸν παράδοξον τίτ-
 λον Πανσέληνος. Δύναται τις νὰ ἀναφέρῃ πλείστους ἄλλους ἔτι
 καὶ ἰδίως τὸν Ἀβουλμαμδερ ὅστις ἀπεθανάτισε τὴν φήμην τῶν
 ἐνδόξων ἵππων, καὶ τὸν Ἀλασμὲδ τὴν τῶν μᾶλλον πεφημισμένων
 καμήλων.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ στατιστικὴ ἐπιστήμη τοσοῦ-
 τον πρόσφατος ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἡ γεωγραφία ἀμφοτέραι ἀδελφαὶ
 τῆς ἱστορίας ἔσχον τοὺς Ἀραβας θερμοὺς ὁπαδοὺς καὶ συσπουδα-
 στάς μετ' ἐπιτυχίας. Αἱ συνεχεῖς περιηγήσεις τῶν σοφῶν αὐτῶν
 διὰ μέσου τῆς ἀχανοῦς ἐκτάσεως τῶν κρατῶν τῶν ὑπαγομένων
 εἰς τὸν νόμον τοῦ Ἰσλάμ, ἔδωκαν εἰς τὰς περιγραφὰς αὐτῶν τὴν
 εὐκρίνειαν καὶ τὴν ἀκριβειαν, αἵτινες ἐλλείπουσι συνήθως ἐν τοῖς
 ἔργοις τῶν Μουσουλμάνων.

Τὰ πλείονα τῶν γεωγραφικῶν συγγραμμάτων ἅτινα διασω-
 ζονται συνετέθησαν κατὰ διαταγὴν τῶν Καλιφῶν τῆς Βαγδάτης
 καὶ τῆς Καρδούης. Ὁ Ἀβέν-Ἰσα ελ-Γκατσανὶ ἐστάλη εἰς Αἴγυ-
 πτον ὑπὸ τοῦ Ἀλ-Χακτίμ ἵνα κάμῃ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐ-
 τῆς περιγραφὴν, κατὰ διαταγὴν δὲ τοῦ αὐτοῦ μονάρχου συνετάχθη
 ἀκριβῆς καὶ λεπτομερὴς στατιστικὴ τῆς Ἰσπανίας. Ὁ Ἀλζεϊδὸν
 τῆς Σεβίλλης ἄφησεν ἡμῖν ἐν ἑκ τῶν καλλιτέρων γεωγραφικῶν ἔρ-
 γων δυνάμενον νὰ συγκριθῇ μὲ τὰ τελειότερα τοῦ εἴδους

τούτου ὅπερ ἐκληροδότησεν ἡμῖν ἡ ἀρχαιότης. Ὁ Ναστοροδδίν, Μασουδέχ, Ἐβν-Ἀθίρ, Ἀλκαζούνι μεταξὺ χιλίων ἄλλων διεκρίθησαν ἔτι διὰ τῶν βιβλίων αὐτῶν γνώσεων ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ. Ὁ Ἐσπερίφ Ἐσσάκαλι καὶ ὁ Ἀβούλ-Φάδη ὅστις ἔζη περὶ τὸ μέσον τοῦ XIX αἰῶνος διεκρίθησαν ἔτι, ἀλλ' ὁ μᾶλλον ὑπερβάς πάντας διὰ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, ὡς καὶ διὰ τῆς φήμης ἣν ἐξ αὐτῆς ἐκτίσατο εἶνε ὁ Σερίφης Ἐδρίς γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα Νουβνάνος γεωγράφος ὅστις κατεσκεύασε διὰ τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας Ρογῆρον τὴν περιβόητον οὐράνιον σφαῖραν ἐξ ἀργύρου περὶ τῆς ὁποίας τοσοῦτος λόγος ἐγένετο κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ ὅστις συνέθεσε τεράστιον γεωγραφικὸν ἔργον οὐ δυστυχῶς δὲν σώζεται ἡμῖν εἰμὴ μικρὰ ἐπιτομὴ. Παράγραφός τις τῆς περιφήμου ταύτης γεωγραφίας παρέχει ἡμῖν ὑπονοίας ὅτι οἱ Ἀραβες ἐγνώριζον πρὸ ἡμῶν τὰς Καναρίους νήσους. Πλοῖον οὐ ἐπέβαινον 80 ἄνδρες, ἀναφέρει, ἀνεχώρησεν ἐκ Λισβώνης ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου μετὰ τὴν Ἐγίραν αἰῶνος πρὸς ἀνακαλύψεις. Ἐπλεον ἐπὶ δύο ἡμέρας πρὸς νότον μὲ οὐρίον ἄνεμον καὶ ἀνεκάλυψαν νησὸν τινα (ἀναμφιβόλως τὴν τῆς Μαδέρας) μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησαν τὸν πλοῦν αὐτῶν ἐπὶ 42 ἔτι ἡμέρας πρὸς νότον καὶ ἀνεκάλυψαν ἑτέραν (ἀναμφιβόλως τινα ἐκ τῶν Καναρίων). Αὕτη κατωκίετο ὑπὸ ἀνθρώπων ἐρυθρῶν ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ μὲ μακρὰν κόμην. Αἱ γυναῖκες ἦσαν ὠραῖαι καὶ ἡ γῆ ἐπιμελῶς ἐκαλλιεργημένη. Ὁ Βασιλεὺς τοῦ τόπου ἀφοῦ ἠγγυήθη εἰς αὐτοὺς τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ φθάσῃσι τὸ ἄκρον τῆς Μεγάλης θαλάσσης ἀπέστειλεν αὐτοὺς μὲ κεκλεισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν κατέναντι παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς, ἣτις ἀπείχεν τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἔνθα ἐχρειάσθησαν δύο ἡμέραι ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς Μοβόνην.

ΙΑΤΡΙΚΗ. Μία ἐκ τῶν ἐπιστημῶν ἣτις οὐ μόνον δὲν ἔμεινε στάσιμος παρὰ τοῖς Ἀραβῶν ἀλλὰ καὶ ἐτελειοποιήθη καὶ πρὸξήθη διὰ τῶν σπουδῶν αὐτῶν ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως ἡ ἰατρική. Ἐν Βαγδάτῃ μόνον ἠρίθμουν κατὰ τὸν Casiri 860 ἰατροὺς. Ἡ ἰδιάζουσα καινοτομία τῆς Ἀραβικῆς ἰατρικῆς ἦν ἡ χρῆσις μαλακτικῶν, ἅτινα ἀντεκατέστησαν τὰ δραστήρια καὶ ἰσχυρὰ καθαρτικὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς Ἀραβας ὡσαύτως ἐφείλονται αἱ πρῶται

ἀπόπειραι τῆς ἐφαρμογῆς τῆς χημείας εἰς τὴν ἰατρικὴν. Καὶ ἂν καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἄγαν ὑπερῷωσαν ἢ ἄγαν κατεφρόνησαν τὴν σπουδαιότητα τῶν μελετῶν αὐτῶν, παρατηρεῖ, εὐλόγως ὁ Hartsvel, οὐχ ἥττον ὀφείλεται αὐτοῖς μελέτη προσεκτικωτέρα περὶ τὰ συμπτώματα τῶν ἀσθενειῶν καὶ πρὸ πάντων ἡ πρώτη κανονικὴ μέθοδος πρὸς θεραπείαν τῆς εὐλογίας νόσου ὀλεθρίας ἥτις μέχρι τοῦ VII αἰῶνος ἐφαίνετο ἀγνωστομένη ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Οὗτοι τέλος ἐτελειοποίησαν τὰς περὶ τὴν ἰατρικὴν γνώσεις, ἃς παρέλαβον παρὰ τῶν Ἰουδαίων τῆς Ἀνατολῆς καὶ παρὰ τῶν Χριστιανῶν μοιχῶν καὶ ἐδίδαξαν εἰς τοὺς μαθητὰς οἵτινες ἤρχοντο νὰ σπουδάσωσι παρ' αὐτοῖς ἐκ τῶν ἐσχατιῶν τῆς Εὐρώπης, τὰς ἀρχὰς τῆς τέχνης τοῦ ἰασθαι.

Ἡ φυσικὴ ἱστορία καὶ ἡ βοτανικὴ ἐπίσης δὲν ἡμελήθησαν παρὰ τῶν Ἀράβων, ὁ Ἐβν-Κχχδῆς-Ἰαιάβα, ὁ Ἀβιῦ-Ὄσμὰν καὶ ἕτερος σοφὸς συνέγραψαν τὴν ἱστορίαν τῶν ζώων, ὁ Ἀβδὲλ Ῥιχὰν Ἀλβιουῖνι περιηγήθη ἐπὶ 40 ἔτη εἰς τὰς Ἰνδίας ὅπως σπουδάζῃ τὰ ὀρυκτὰ, ἅπερ ἀνέλυτεν εἰς πλείους πραγματείας· ἀλλ' ὁ μᾶλλον περίφημος ἐκ τῶν Ἀράβων φυσικῶν εἶνε ὁ ἐκ Μαλάκας Ἐβν-Ἀλβέθαρ ἀποθανὼν τῷ 1248 ὅστις περιῆλθε ὅλον τὸ γνωστὸν τότε μέρος, τὸν ὑπὲρ τῶν μουσταλμάνων ἀρχαῖον κόσμον ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Γάγγου μέχρι τῶν Στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους καὶ συνέλεξεν ἀπειροὺς θησαυροὺς ἐν τοῖς τρισὶ βασιλείαις τῆς φύσεως· ἐδημοσίευσεν δὲ, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Casiri, τρεῖς πραγματείας ἐπὶ τῶν φυτῶν τῶν ζώων καὶ τῶν μετάλλων.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ. Αἱ φυσικαὶ καὶ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι αἵτινες, ὡς λέγει ὁ Ἀβδῆ, «προχωροῦσιν αἰετοτε καὶ οὐδέποτε ὀπισθοδρομοῦσιν,» ὀφείλουσιν ἐπίσης δικαίου τίτλους δόξης πρὸς τοὺς Ἀραβας. Ἐξ Ἰουδαίων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι παρέλαβον τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὸ σύστημα τοῦτο τῶν ἀριθμητικῶν ψηφίων τὸ τοσοῦτον ἀπλοῦν καὶ τοσοῦτον γόνιμον, ὅπερ χάρις αὐτοῖς διεδέχθη τὸ σύνθετον σύστημα τῶν Ῥωμαίων ψηφίων. Ὁ μεγαλοφυὴς οὗτος τρόπος τοῦ ἀριθμεῖν, τελειοποιηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ἐπονομασθεὶς, μετεδόθη ἐν τῇ Δύσει ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Gerbert ὅστις ἐσπούδασεν ἐν ταῖς σχολαῖς αὐτῶν

ἐν Καρδούῃ, καὶ ὅστις βραδύτερον ἐγένετο Πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Σίλβεστρος II.

Οἱ πλείονες τῶν Μουσουλμάνων μαθηματικῶν, ἐξαιρέσει τοῦ Ἄλγεβερ, ἔζων ἐπὶ τῶν Ὀμμιαδῶν, ὁ Θεβίθ-Βέν-Κοράχ καὶ ὁ Ἄλιχαμέδ-Βέν-Μόκτοα εἰσὶν οἱ ἀρχαιότεροι. Οὗτοι ὑπεξέτεινον τὴν ἐπιστήμην ἀρκούντως μέχρι καὶ τῆς λύσεως τῶν ἐξισώσεων τοῦ δευτέρου βαθμοῦ. Πρὸς τιμὴν τοῦ τελευταίου τούτου ὅστις ἀπεκάλυψε κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Casiri, τοῖς συμπατριῶταις αὐτοῦ καὶ διὰ τούτων συμπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ τὴν ἐπιστήμην εἰς ἣν ὁ Ἄλγεβερ ἔδωκε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἡ Ἀραβικὴ ποίησις ἐλάμπρυνε τὴν κατάκτησιν τῆς ἐπιστήμης, ἥτις χρονολογεῖται περὶ τὸ τέλος τοῦ VIII αἰῶνος.

Ὁ αὐτὸς Θεβίθ ἐπλούτισε τὸν τόπον αὐτοῦ διὰ μεταφράσεως τῶν ἔργων τοῦ Ἀρχιμήδους καὶ τὸ περὶ κωνικῶν τομῶν τοῦ Ἀπολλωνίου, τοῦ ὁποῦ μέρους ἐδιορθώθη παρ' αὐτοῦ. Τὰ ἔργα τῶν ἀρχαιότερων Ἑλλήνων γεωμετρῶν ἐπίσης μετεφράσθησαν. Αἱ τεράστιαι καὶ στερεαὶ οἰκοδομαὶ, ἃς οἱ Ἀραβες ἤγειρον μετὰ τοσούτης τέχνης καὶ φιλοκαλίας, ἐνδείκνυσιν ἀκριβῆ γνώσιν τῆς τε γεωμετρίας καὶ τῆς μηχανικῆς. Ἀποδίδουσιν ἐπίσης εἰς αὐτοὺς τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ἐκκενροῦς. Ἡ τριγωνομετρία καλλιεργηθεῖσα παρὰ τῶν Ἀράβων ὀφείλει αὐτοῖς τὴν μορφήν ἣν κατέχει ἔτι σήμερον, ἀλλ' ἡ ἀστρονομία ὑπῆρξεν ἡ πρὸ πάντων δι' αὐτοὺς ἀντικείμενον εἰδικῆς ὄλως σπουδῆς.

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ. Αἱ Ἰεραὶ Γραφαὶ διδάσκουσιν ἡμῖν ὅτι ἀνέκαθεν ἡ ἐπισκόπησις τῶν ἀστέρων ἦν οἰκεία τοῖς ἀρχαίοις κατοικοῖς τῆς Ἀραβίας, ὡς εἰς πάντας τοὺς νομηδικοὺς λαοὺς. Ἀπὸ τῆς ἀστρονομίας δὲ μέχρι τῆς τυφλῆς πίστεως εἰς τὴν ἐπιβροχὴν τῶν ἀστέρων παρὰ λαῶν δεισιδαίμονι δὲν εἶνε εἰμῆ ἐν βῆμα εὐκολοδιάβατον. Ἄλλως τε ἡ θρησκεία ἐνταῦθα συνεχέετο μετὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀμαθοῦς Ἀρχβος ὡς καὶ τοὺς τοῦ Χαλδαίου οἱ ἀστέρες οὗτοι ἦσαν θεοί. Ἡ θρησκεία τοῦ Μωάμεθ, ὀρμητικῆ ἀντίδρασις ἐναντίον τοῦ εἶδους τούτου τῆς λατρείας, τόσον φυσικῆς παρὰ τοῖς νομηδικοῖς λαοῖς, προέγραψε τὴν λατρείαν αὐτῶν ἀλλὰ οὐχὶ καὶ τὴν σπουδὴν τῶν ἀστέρων ἥτις διέμεινε πάν-

τοτε προσφιλὴς εἰς τὰς γηραιὰς προλήψεις τῆς Ἀραβίας. Οἱ ἀρχαῖοι Ἀραβες ὡς καὶ οἱ Ἴνδοι ἐποίησαν τὰς παρατηρήσεις αὐτῶν πρὸ πάντων εἰς τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας, ἀντιθέτως τῶν νεωτέρων ἐθνῶν ἅτινα ἐπεδόθησαν μετὰ πλείονος ἀποτελέσματος περὶ τὴν μελέτην τῶν πλανητῶν. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀστέρων, τόσον πολυάριθμα παρ' αὐτοῖς, ἐλαμβάνοντο παρὰ τῶν ποιμνίων, τῶν συνήθων συντρόφων τοῦ πλάνητος, αὐτῶν βίου, καὶ ἡ ἐν τοῖς σπαργάνοις αὕτη ἀστρονομία εἶχε πρὸ πάντων ὡς σκοπὸν νὰ καταδείξῃ εἰς τοὺς ποιμένας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ καὶ τῶν ἐποχῶν.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ δὲν ἦτο εἰμὴ ἐμπειρικὴ παρατήρησις ἔγεινεν ἐπιστήμη ἐπὶ τοῦ Ἀλμαμούρ. Ὁ Καλίφης ἔνθερος ὀπαδὸς τῆς παιδείας διέταξε τὴν μετάφρασιν τῆς Ἀλμαγέσσης τοῦ Πτολεμαίου ἣτις προὔξενησε τοῖς Ἀραβσι τὴν πρώτην πρὸς τὴν ἀστρονομίαν τάσιν. Οἱ γιγάντιοι αὐτῶν γνώμωνες ἦσαν ὄργανα ἀναμφόβως λίαν ἀτελῆ καὶ ὅμως ἀστρονομικαὶ ἐπιχειρήσεις μεγίστης σπουδαιότητος ἀπὸ τότε συνετελέσθησαν, ἡ ἀπόκλισις τῆς ἐκλειπτικῆς, ἡ ἐτησίαι κινήσεις τῶν ἰσημεριῶν, καὶ ἡ διάρκεια τοῦ τροπικοῦ ἐνικυτοῦ ἀπεπερατώθησαν, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Ἀλμαμούρ. Βαθμὸς τοῦ μεσημβρινοῦ ὑπελογίσθη δις καὶ ἡ περιφέρεια τῆς γῆς ὠρίσθη εἰς 24000 μίλια ἢ 9000 Γαλ. λεύγας. Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι, ἔνθα μικρὰς μόνον ἀνακρίβειας εὐρίσκει τις καταδεικνύουσι εἰς τινὰ βαθμὸν προόδου εἶχεν ἀνψωθῆ ἡ ἐπιστήμη παρὰ λαῶ, ὅστις κατέχει εἰς τόσον μέγαν βαθμὸν τὸ παρατηρητικὸν πνεῦμα. Ἄν καὶ ἡ δόξα τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος ἀνήκῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους λαοὺς, αἱ κινήσεις τῶν ἀστέρων καὶ ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου ἐμελετήθησαν μετὰ τῆς μεγαλητέρας ἐπιμελείας καθὼς καὶ αἱ ἐκλείψεις, καὶ αἱ μελέται αὗται δὲν ὑπῆρξαν ὅλως ἀνωρελεῖς διὰ τὴν μεταγενεστέραν ἐπιστήμην.

Αἱ εἰδικαὶ πραγματεῖαι, ἃς οἱ Ἀραβες, ἐγκατέλειπον ἡμῖν περὶ ἀστρονομίας εἶνε λίαν πολυάριθμοι, ὥστε νὰ δυνηθῇ τις νὰ ἀναφέρῃ ἀπάσας. Τὰ λάθη τῶν πινάκων τοῦ Πτολεμαίου ἐδιορθώθησαν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Ἀλβατενίου ἐν νέοις πίναξιν. Ἡ διάρκεια τῆς φαινομένης περιστροφῆς τοῦ ἡλίου ἐπεριορίσθη εἰς τὰ πραγματικὰ αὐτῆς ὅρια ἂν καὶ αἱ σεληνιακαὶ περιστροφαὶ ἐλήφθησαν

παρά τῶν Ἀράβων ὡς μέτρον τῶν μηνῶν καὶ τῶν ἐτῶν. Εἰς αὐτοὺς ὡσαύτως ὀφείλονται αἱ ἐπιστημονικαὶ παρατηρήσεις καὶ ἰδίως ἡ περίφημος Τιράλδα τῆς Σεβίλλης ἣτις ἀνηγέσθη τῷ 1496 ὑπὸ τοῦ διασήμευ Ἀλγεβερ καὶ ὅπερ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον καὶ ἀναμφιβόλως τὸ ὀραϊότερον μνημεῖον τοῦ εἴδους τούτου ἐν πάσῃ τῇ Χριστιανωσύνῃ. « Ἴσως, προσθέτει ὁ Kartsvell, προσθέτων εἰς τὸ τέμενος τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἀνίδρυμα ὁ Ἀλγεβερ, ἤθελε νὰ μιμηθῇ τοὺς ἀρχαίους Σαβίνους, οἵτινες ταυτίζοντες τὴν ἀστρονομίαν μετὰ τὴν θρησκείαν, ἔθετον τὰς παρατηρήσεις αὐτῶν πλησίον τῶν ναῶν τῶν ὅπως ἐκ τῆς θεωρίας τῶν ἔργων τῆς Δημιουργίας δύναται τις νὰ μεταβαίνει εἰς τὴν λατρείαν τοῦ παραγαγόντος αὐτὰ ἐκ τοῦ μηδενός. »

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ. Τὴν φιλοσοφίαν ἐκαλλιέργησαν οἱ Ἀραβες μετὰ μεγάλης ζήσεως. Πολλῶν ἔτι Ἀράβων φιλοσόφων τὰ ὀνόματα εἰσὶ θαυμαστά ἐν Εὐρώπῃ ὡς τὸ τοῦ Ἀβεροῦς τοῦ ἐκ Καρδούης, τοῦ μεγάλου σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Ἀλ-Ταραβί ὅστις ὠμίλει εὐχερῶς 60 γλώσσας καὶ ὅστις συνέγραψε περὶ ὅλων τῶν ἐπιστημῶν ἐν μιᾷ ἐγκυκλοπαιδεΐᾳ, τοῦ Ἀλ Γκατζέλη, τοῦ Ἐβν-Γουφάττ, τέλος τοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλμαμούν ζήσαντος Ἀλκίνδη τοῦ μεγίστου φιλοσόφου καὶ ἱατροῦ συγχρόνως τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἐποχῆς, πολυτόκου συγγραφέως ὅστις συνέγραψε πλείους τῶν 200 τόμων.

Δυστυχῶς ἡ φιλοσοφία τῶν Ἀράβων ὑπῆρξε σταθερῶς ὡς ἡ τοῦ Μεσαίωνος ἐν γένει ὑποτελής τῷ Ἀριστοτέλει τῷ βασιλεῖ τούτῳ, καὶ ἐνίοτε τυράννῳ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Ἐὰν ὑπάρχη βασιλεία μὴ ἐπηρεασθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐπαναστάσεων καὶ τῶν αἰώνων εἶνε ἡ τῆς μεγαλοφυΐας, καὶ ἀπόδειξις τούτου ὁ Ἀριστοτέλης. Ὁ παιδαγωγὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου βασιλεύει ἤδη αἰῶνας πολλοὺς μετὰ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ, ζῶν, καὶ ὁ νικητὴς τῆς Ἀσίας δὲν ἠδυνήθη μετὰ τοσοῦτους αἰῶνας νὰ διατηρήσῃ τοσοῦτον χώρον ὅσον νῦν κατέχουσι τὰ χειρόγραφα τοῦ Σταγειρίτου φιλοσόφου.

Ὁ ἡμιχριστιανικὸς ἰδεαλισμὸς τοῦ Πλάτωνος καὶ ἡ διαρκὴς ἐν αὐτῷ τάσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν Θεότητα δὲν συνεμβάλλετο πρὸς

τὸ Μουσουλμανικὸν πνεῦμα καὶ τὰς αἰσθητικὰς αὐτοῦ ὁρμάς. Ὁ δογματισμὸς καὶ ἡ αὐστηρὰ μέθοδος τοῦ Σταγαιρίτου ἦσαν ἐξ ἑναντίας μᾶλλον προσφευγὲς εἰς τὰς ἕξεις τοῦ πνεύματος τῶν Ἀράβων. Ὁ ἄκαμπτος αὐτοῦ συλλογισμὸς δίδων μορφὴν εἰς τὴν σκέψιν αὐτῶν παρεῖχεν αὐτοῖς ὄπλα διὰ τὰς μακρὰς καὶ κενὰς συζητήσεις τὰς τοσοῦτον προσφιλεῖς τοῖς Ἀνατολίταις σοφοῖς. Συγκρατούμενη οὕτως εἰς σειρὰν ἐπιχειρημάτων ἀγόνων ἄνευ ἐνεργητικότητος ἐν τῇ μεθόδῳ καὶ ἄνευ τόλμης ἐν τῇ συλλήψει, ἡ ἐπιστήμη εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν σχεδὸν δὲν ἔκαμε βήματα πρὸς τὰ πρόσω. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐπέθεσεν ἐπ' αὐτῶν τὴν αὐτὴν τυραννίαν ἣν βραδύτερον ἐξήσκησεν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης πρὸ τῆς διανοητικῆς αὐτῆς χειραφεσίας, καὶ ἡ πρόσφορος αὕτη μέθοδος τόσοσπολύτιμος καθισταμένη ἔστιν ὅτε, ὑπῆρξε λαβύρινθος διὰ τὴν ἐν τοῖς σπαργάνοις ἔτι σκέψιν αὐτῶν.

Καὶ ὅμως τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ ἀποπλανήσει του, δὲν διέρχεται οὐδεμίαν τῶν ὁδῶν τῆς ἐπιστήμης χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἐκεῖ πολύτιμα τοῦλάχιστον ἴχνη ἀείποτε αἰ ἀποπλανήσεις καὶ οἱ παραλογισμοὶ αὐτοῦ χρησιμεύουσι τοῦλάχιστον ἵνα ἀποφεύγωσιν αὐτὰ ἄλλοι. Ὁ Ἀριστοτέλης, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ἐσπουδάσθη ὑπὸ τῶν φιλοσόφων τοῦ Ἰσλάμ μετὰ τοῦ ἐνθέρμου ζήλου, καὶ μετὰ περιπαθοῦς ζήσεως. Τότε ἡ μανία τοῦ συλλογίζεσθαι καὶ τοῦ ἐφευρίσκειν ἐπιχειρήματα ἐξεφύλισε πολυτάκις τὴν φιλοσοφίαν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν καὶ μετέβαλεν αὐτὴν εἰς ἀνόητον σωρὸν λέξεων ὅστις ἐσύγχυζε τὸ αὐτὸ ἵνα φθάσῃ μέχρι τῆς διανοίας. Ἡ ἔμφυτος λεπτότης εἰς τὸ Ἀραβικὸν πνεῦμα ἐφεύρεν ἵνα καλύψῃ τὴν γυμνότητα τοῦ Κορανίου πλῆθος ἀλλοκότων ἀλληγοριῶν ἔνθα τὸ κείμενον ἐξηφανίζετο ὑπὸ τὰ σχόλια. Πλέον ἢ ἅπαξ ὅμως ἡ ὀρθοδοξία τῶν εὐλαβῶν Μουσουλμάνων ἠγανάκτησε βλέπουσα καλούμενα τὰ ὄπλα τῆς ἐπιστήμης εἰς ἐπικουρείαν τῶν οὐρανίων ἀληθειῶν τοῦ Κορανεῖου. Ἡ γυμνὴ καὶ γραμματικὴ ἔννοια τοῦ ἀγίου βιβλίου διεδηλώθη ὡς προμοιρέται τῶν ἐντέχνων τούτων ἐρμηνεύσεων καὶ ἠπειλήσαν διὰ ἐπονειδίστου θανάτου τὸν τολμήσαντα νὰ ἀναμίξῃ τὸ ἱερὸν τῷ βεβήλῳ.

Ἡ ἐπιρροή τῶν Ἰουδαίων σοφῶν ἐπὶ τῆς Ἀραβικῆς φιλοσοφίας,

οὐχ' ἤττον ἐπαισθητὴ ἢ ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὑπῆρξεν ἔτι μᾶλλον ὀλεθρία. Μυηθέντες εἰς τὰ μυστήρια τῆς Αἰγυπτιακῆς σοφίας, οἱ Ἰουδαῖοι προσέθεσαν εἰς τὰς γηραιάς ταύτας ἐξ Ἰνδιῶν παραδόσεις αἱ ἡ Αἴγυπτος δὲν κατενόει πλέον, τοὺς ἀλλοκότους καὶ ἀνοήτους συνδέσμους τῆς Καβάλλας, ἐπιστήμης μυστηριώδους τῶν ψηφίων καὶ τῶν ὀνομάτων. Ἡ παιδαριώδης αὕτη ἐπιστήμη, διδαχθεῖσα ὑπ' αὐτῶν εἰς τοὺς Ἀραβίους, ἐγένετο δεκτὴ μετὰ ζέσεως καὶ ἀνεσκαλίσθη μετὰ διαπύρου ζήλου, οἱ λόγοι τοῦ Κορανίου ἐσχολιάσθησαν μετὰ περιέργου φροντίδος, δὲν ἐζήτουν πλέον τὴν λογικὴν αὐτῶν ἔννοιαν ἀλλὰ τὴν μαγικὴν ἐπιρροήν, ἣν εἶχον τὰ ἀναρίθμητα ὀνόματα τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων· οὕτως ἡ Ἀραβικὴ μαγεία ἐγεννήθη ἐκ τῆς θρησκείας ὡς ἡ ἀλχημεία ἐκ τῆς χημείας, ἡ ἀστρολογία ἐκ τῆς ἀστρονομίας, καὶ ὅπως ἡ πλάνη τέλος γεννᾶται ἐκ τῆς ἐπιστήμης, ὅταν τὸ δεχόμενον αὐτὴν πνεῦμα δὲν εἶνε ἀρκούντως ἠνδρωμένον ὅπως βιστάσῃ αὐτήν.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν προσέθεσαν ὡσαύτως οἱ Ἀραβες τὴν σπουδὴν τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς φιλολογίας καὶ κατέστησαν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν εἰδικήν, γλυκεῖαν διακεκριμένην καὶ ἐμβαθύνουσαν εἰς τὰ πράγματα, ἐθεώρουν τὴν γνῶσιν αὐτῆς ὡς τὴν μᾶλλον οὐσιώδη, τὴν μᾶλλον ὠφέλιμον καὶ τὴν μᾶλλον γόνιμον τῶν ἐπιστημῶν. Μία ἐκ τῶν πρώτων αὐτῶν φροντίδων ἐν τῇ ἀναγεννήσει τῶν γραμμάτων ἦν ἡ τελεία ποίησις τοῦ ὄργανου τούτου τῆς σκέψεως καὶ τῆς φαντασίας, καὶ πρᾶγματι ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων ὑπῆρξε παρ' αὐτοῖς τὸ ἀντικείμενον ἐργασιῶν μεγάλου ἀριθμοῦ σοφῶν. Διηρέθησαν δὲ εἰς δύο σχολὰς ἀντιθέτους τὴν τῆς Κούφας καὶ τὴν τῆς Βασσόρας πέριξ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον πολυάριθμοι δευτερεύουσι ἀκαδημαῖοι ἐν αἷς διεπέρων διὰ τῆς χολάνης τῆς ἀναλύσεως, ἅπαντα τὰ τοῦ λεξικοῦ πλοῦτη, ἔνθα καὶ ἐκαθάριζον καὶ ἐπλάτυνον τὸν χρυσὸν τῶν ἐκφράσεων ἢ διευκρίνουσαν τὴν σημασίαν τῶν λέξεων εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξαγάγωσι τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν οὐσίαν, καὶ ἐκ τῶν ἀκαδημιῶν τούτων ἐξῆλθε μέγας ἀριθμὸς διακεκριμένων ἀνθρώπων, οἵτινες ἀνέλυσαν μετὰ τῆς μεγαλητέρας λεπτότητος ἅπαντας τοὺς κχνόνες τῆς Ἀραβικῆς γλώσσης. Δι' ὃ πιστεύομεν ὅτι δὲν θὰ

ἦτο ἐκτὸς τοῦ ζητήματος ἐὰν ἐλέγομεν διαβατικῶς ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ χαρακτήρος τῆς διαλέκτου ταύτης.

Ἡ Ἀραβικὴ γλῶσσα ἣτις εἶναι ἔτι ἡζῶσα γλῶσσα 40,000,000 ἀνθρώπων, καὶ ἣς τὸ ἀλφάβητον εἶνε διαδεδομένον ἀπὸ τοῦ Μαρόκου μέχρι τῆς Μαδαγασκάρ καὶ τῆς Σιθηρίας, εἶνε κλάδος ἐκ τοῦ Σημητικῆς στελέχους ὅπερ περιλαμβάνει τὴν Ἀραμαϊκὴν, ὀμιλουμένην εἰς τὰ βόρεια τῆς Συρίας, τὴν Χαλδαϊκὴν καὶ τὴν Συριακὴν.

Ἡ Ἀραμαϊκὴ ἐκ τῶν τριῶν ὁμοφύλων διαλέκτων εἶνε ἡ πτωχότερα ἢ τραχυτέρα καὶ ἡ ἥττον ἀναπτυχθεῖσα, τῆς Ἀραβικῆς ὀμιλουμένης πρὸς νότον τῆς Παλαιστίνης ἣτις ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Ἀραμαϊκὴν εἶνε πλουσία εἰς φωνήεντα καὶ εἰς ἰδιώματα, καὶ τέλος τῆς Ἑβραϊκῆς ἣτις οὐσα ἐν τῷ μέσῳ ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς τοποθεσίας εἶναι πλουσιωτέρα τῆς Ἀραμαϊκῆς καὶ πτωχότερα τῆς Ἀραβικῆς.

Πρωτῶμος ἡ Ἀραβικὴ ἀπεσπάσθη τῆς Ἑβραϊκῆς ὡς καὶ τῆς Ἀραμαϊκῆς, καὶ δυστυχῶς ὀλίγιστα μνημεῖα σώζονται ἡμῖν τῆς γλώσσης ταύτης πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Μωάμεθ. Μεταξὺ ἀπασῶν τῶν φυλῶν τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου ἢ τοῦ Καρείσχυ, εἰς ἣν ἀνῆκε καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Προφήτου ἐσημειώθη διὰ τὸν ἀττικισμόν τῆς γλώσσης αὐτῆς καὶ διὰ τὴν φροντίδα ἣν κατέβαλε νὰ ἰδρῦσῃ τὴν ἐνότητα τῆς γλώσσης ἐκρίζουσα τὰς ἐπαρχιακὰς ἐκφράσεις καὶ τοὺς ξενικοὺς βαρβαρισμούς. Ἐν τῷ Κορείσχυτικῷ ἰδιώματι ἐγράφη τὸ Κοράνιον ἔργον θεῖον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν πιστῶν τόσον ἕνεκα τῆς ἐμπνεύσεως καὶ διὰ τὴν μαγεῖαν τοῦ ὕφους ὅπερ δὲν εἶνε δεδομένον τῷ ἀνθρώπῳ νὰ μιμηθῇ. Ἡ Ἀραβικὴ ἔκτοτε ἐγένετο ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος τῆς Σημητικῆς οἰκογενείας, ἡ δὲ Μουσουλμανικὴ κατάκτησις ἰδρῦουσα τὴν θρησκευτικὴν ἐνότητα ἀπερρόφησεν ἀπάσας τὰς ὁμοφύλους διαλέκτους καὶ ἀπετέλεσε τὴν μεγάλως ἐξηπλωμένην ταύτην γλῶσσαν ἔν τε τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Ἀφρικῇ.

Κυρίως μία Ἀραβικὴ γλῶσσα μόνον ὑπάρχει καθότι αἱ διαφοραὶ αἰτινες χωρίζουσι τὰς ἐκ τῆς Λατινικῆς παραχθεῖσας γλώσσας εἰς διαλέκτους μερικωτέρας δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Σημητικῇ οἰκογενείᾳ. Ἡ χυδαία Ἀραβικὴ δὲν ἀπέχει ἀπὸ τῆς φιλολογικῆς

τόσον ὅσον ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ π. χ. ἀπὸ τῆς ἀρχαίας. Ἡ γραφομένη Ἀραβικὴ δὲν διακρίνεται τῆς χυδαίας εἰμὴ κατὰ τινὰς παραβάσεις τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς, καὶ αἱ διαφοραὶ αὗται εἰσι λίαν λεπταί. Ἀρκεῖ πολλάκις ἡ πρόθεσις μερικῶν τόνων καὶ τινῶν διακριτικῶν σημείων, ὅπως μεταφέρῃ τις ἐκ τῆς χυδαίας Ἀραβικῆς εἰς τὴν φιλολογικὴν γραφομένην, ἄλλως τε αἱ δύο αὗται διάλεκτοι εἰσὶν ἐπίσης ἀρχαῖαι μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ πρώτη μόνον γράφεται, τὴν δὲ δευτέραν μεταχειρίζονται ἐν τῇ συνομιλίᾳ καὶ τῇ οἰκιακῇ διαλέκτῳ.

Αἱ καλλοναὶ τῆς γλώσσης τυχῆς, τῆς τοσοῦτον διαφορούσης τῶν ἄλλων εἰσὶν ἄπειροι. Ὁ θυμάσις ὀργανισμὸς τῆς γραμματικῆς αὐτῆς, ἡ λεπτότης αὐτῆς καὶ ἀπλότης, ἡ πλουσιότης καὶ ποικιλία τῶν ὄρων αὐτῆς, ἡ ἁρμονία τῶν ἤχων καὶ πρὸ πάντων ἡ χάρις καὶ ὁ χρωματισμὸς τῶν ἐκφράσεών της καὶ τῶν σχημάτων αὐτῆς κάμνουσι τοὺς γνωρίζαντας αὐτὴν ἄπαξ νὰ διεισδύσωσιν εἰς αὐτὴν βαθέως καὶ νὰ λυπῶνται ὅταν δὲν ἀκούουσιν αὐτὴν πλέον καὶ νὰ θεωρῶσιν ὡς ἐξορίαν τὸ νὰ ὦσι κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν ἐμιλούντων αὐτὴν. Ὅθεν οἱ Ἀραβες δικαίως καυχῶνται διὰ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, γλῶσσαν ἥτις καὶ τὴν σήμερον εἶνε ἡ αὐτὴ οἷα ἦν καὶ ἐπὶ Σαλαδίνου καὶ ἐπὶ Μωάμεθ καὶ οἷα πιθχνῶς ἦν καὶ ἐπὶ Μωυσέως καὶ Ἀβραάμ. Γλῶσσαν πρὸ τῆς ὁποίας τὸ πᾶν μεταβάλλεται καὶ ἥτις ὅμως δὲν ἀλλοιοῦται, γλῶσταν ἧς αἱ λέξεις εἰσὶν σταθερώτεραι καὶ στερεώτεραι τοῦ χελκοῦ καὶ τοῦ μαρμάρου, καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων οὐδὲ οἱ ἄνθρωποι οὐδὲ αἱ ἡλικίαι ἔχουσι τὴν ἐλαχίστην ἐπιβροήν, γλῶσσαν ἥτις εἶδε χωρὶς νὰ κλίνη τὴν ὄφρυν, τὰ ἔθνη νὰ ἀπόλλυνται, τὰς αὐτοκρατορίας νὰ καταβρέωσιν, τοὺς πολιτισμοὺς νὰ παρέρχονται, ὡς καὶ τὰς θρησκείας καὶ τοὺς νόμους, ἥτις παρέμεινεν ὡς ἥρεμος θεατῆς εἰς τὴν πτώσιν τῆς Βαβυλώνας, τῆς Μέμφιδος, τῆς Καρχηδόνος, τῆς Ῥώμης, καὶ ἥτις ἴσταται ἔτι, θὰ ἴδῃ πίπτοντας τοὺς Παρισίους τὸ Λονδίνον καὶ ἀπάσας τὰς νεωτέρας ἡμῶν πρωτευούσας καὶ αὕτη δὲν θὰ πέσῃ. Ὁ χρόνος; ἡδυνήθη νὰ κατατρίψῃ ὀλοσχερῶς τὰς Θήβας καὶ τὴν Νινεῦσιν, ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθη νὰ ἀλλοιώσῃ ποσῶς τὴν διάλεκτον τῆς Ἰεμέν. Ἐνῶ αἱ Εὐρωπαϊκαὶ ἡμῶν γλῶσσαι, ὑπέρ-

γηροι θυγατέρες τῆς Σανσκριτικῆς, βήχουσιν εἰς πᾶσαν συλλαβὴν καὶ προσπαίουσιν εἰς πᾶσαν στιγμὴν καὶ δὲν δύνανται νὰ βαδίσωσιν, εἰμὴ στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς, τὰς αἰωνίους αὐτῶν βακτηρίας, καὶ μεταβάλλονται ἐντὸς τριακοσίων ἐτῶν εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίστανται ἀγνώριστοι καὶ ἀκατανόητοι δι' αὐτοὺς ἔτι τοὺς ὀμιλοῦντας αὐτάς, ἐνῶ ἡ Ἀραβικὴ γλῶσσα ἕμμονος ἐπὶ τῶν ριζῶν αὐτῆς ὡς ἐπὶ χροσοῦ τρίποδος, λάμπει ὑπὸ ἀθανάτου νεότητος καὶ καλλονῆς ἀμαράντου, παρομοίᾳ τῇ Ὀδάλισκῃ τοῦ Idris ἐπὶ τοῦ βελουδίνου αὐτῆς σοφᾶ ἀείποτε ζωηρά, ἀείποτε χαρίεσσα καὶ βραδινὴ ἄνευ ρυτίδος εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἄνευ ὀδύνης ἐν τῇ καρδίᾳ, μυκτηρίζουσα τὸν Κρόνον καὶ τὸ δρέπανον αὐτοῦ.

ΡΗΤΟΡΕΙΑ. Οἱ Ἀραβες φιλόλογοι, οἵτινες καταδεικνύουσιν ἡμῖν τὰς καλλονὰς τῆς γλώσσης αὐτῶν, ἐδράττοντο μετὰ ζέσεως πᾶσαν περίστασιν τοῦ ν' ἀναπτύξωσιν ἐν ταῖς σοφαῖς ὀμηγύρεσι πᾶν τὸ ὠραῖον καὶ ἐναρμόνιον αὐτῆς, ἐξησκλήθησαν ὅθεν εἰς τὴν ῥητορείαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν ῥητορείαν. Ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ ὁ Μαλὲκ ἐθεωρήθη ὡς ὁ πειστικώτερος τῶν ῥητόρων αὐτῶν καὶ ὁ Σχορᾶτῆρ ὡς γινώσκων εἴπερ τις ἄλλος νὰ συνενῆ τὴν λάμπριν τῆς ποιήσεως ἐν τῷ σθένει τοῦ πεζοῦ λόγου, καὶ ὁ Ἄλ-Χαριζὶ τέλος ἐκλήθη ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Κικέρωνος.

ΠΟΙΗΣΙΣ. Φθάνομεν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν μεγαλητέραν δόξαν τῶν Ἀράβων, ἐν τῇ τέχνῃ ἐν ἣ ὑπερέσχον τὸ μᾶλλον, ἥτις ἀπετέλεσε τὴν εὐνοουμένην αὐτῶν ἐνασχόλησιν ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν, τὴν ποίησιν. Ἡ Ἀραβικὴ ποίησις ἤρξατο προτοῦ ἔτι ἡ χρῆσις τῆς γραφῆς καταστῆ γενικὴ, καὶ ἐκ παναρχαίων χρόνων ποιητικοὶ διαγωνισμοὶ καὶ ἀκαδημαϊκὰ ἑορταὶ ἐλάμβανον χώραν ἐν τῇ πόλει τῆς Ὀκκάδ. Ὁ Μωάμεθ αὐτὸς ἔτι ἐκαλλιέργησε τὴν ποίησιν καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Κορανίου εἶχε γεγραμμένον εἰς στίχους, ὅταν ἐξέδωκε τὸ δεύτερον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου τούτου, ὁ Λαβιδ βεν-Βαβία, ὁ μᾶλλον ἐνδοξος ποιητὴς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξέσχισε τὸ σύγγραμμα ὅπερ εἶχεν ὑποβάλλει εἰς διαγωνισμὸν καὶ ἐκήρυξεν ἑαυτὸν νενικημένον ὑπὸ τοῦ Προφήτου. Οἱ πρῶτοι Καλίφαι ἐπὶ τῷ

παραδείγματι αὐτοῦ ἐκαλλιέργησαν μετ' αὐτὸν τὴν ποίησιν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν Ἄλ. Μαμόν τῆς Βαγδάτης καὶ Ἄλ. Χακὲμ τῆς Καρδούης ἔφθασεν εἰς τὸν ὑψηλότερον βαθμὴν τῆς λαμπρότητος αὐτῆς. Τότε ἐφάνη ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ποιητῶν, οἱ ῥομαντικοὶ ἐρασταὶ καὶ αἱ μουσοπόλοι ἡγεμονόπαιδες, οὓς οἱ Ἀνατολογράφοι παραβαλλουσι πρὸς τὸν Ἀνακρέονα, τὸν Πίνδαρον καὶ τὴν Σαπφῶ. Οἶος ὁ Ζοχαῖρ ὅστις συνέγραψεν εἰς στίχους τὸ ἐγκώμιον τοῦ Προφήτου ὁ Ἄλ-Καλίλ-Ἀχμάδ-Ἄλ-Παραχιδὶ ὅστις ἔδωκε κανόνας εἰς τὴν ποιητικὴν τέχνην, ὁ Ἄλ-Μονοταβδί γεννηθεὶς ἐν Κούφα, ὁ δ' Andréa ἀποκαλεῖ τὸν ἡγεμόνα τῶν ποιητῶν, ὁ Ἀβιλλάβα-Ἀβδαλλάχ ὅστις καίτοι υἱὸς τοῦ Ἐμίρου Μοτάζ δὲν ἀπηξίωσε νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὴν ποίησιν, ὁ Ἀβού Ναυᾶς, ἔτι, ὁ χαρίεις Βεν-Νοκανές, ὁ ἀθάνατος Ἀμραλκεῖσὶ καὶ τέλος ὁ ἐκ Βασσόρας Χαριρὶ γεννηθεὶς τῷ 1054, ὅστις συνέπλεξεν ἐν ταῖς ἐδραῖς αὐτοῦ (الكافيا) ὡς πολυτίμους λίθους πέραξ διαδήματος, ἅπαντας τοὺς ιδιωτισμοὺς, τὰς παροιμίας τὰς εὕρισκομένας ἐν ἅπασιν τοῖς λοιποῖς συγγράμμασιν. Τὸ βιβλίον αὐτοῦ χρησιμεύει ὡς λεξικὸν τοῖς Ἀραβῶν τῶν συνωνύμων, ὡς ἐγχειρίδιον ῥητορικῆς καὶ εὐγλωττίας καὶ ὡς ἐγκυκλοπαιδεῖα αὐτῶν. Ἐρμηνεύουσιν αὐτὸ ἐν τοῖς σχολείοις, ἀναγινώσκουσιν αὐτὸ ἐν ταῖς δημηγύρεσιν, ἀναφέρουσιν αὐτὸ πάντοτε, καὶ μετὰ τὸ Κοράνιον εἶναι τὸ μᾶλλον σχολιασθὲν καὶ τὸ μᾶλλον μελετηθὲν ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἰσλάμ.

Αἱ γυναῖκες δὲν ἀπέμειναν ὀπίσω ἐν τῇ τόσον ἐνδόξῳ ποιήσει. Ἡ διάσημος Ναβαδύτα κόρη τοῦ βασιλέως Μωάμεθ Ἄλ Μουττακφι-Βίλλα, ἡγεμονίς μὲ μέγα πνεῦμα καὶ μὲ προτέρημα ἔκτακτον περὶ τὴν ποίησιν, θεωρουμένη ἴσως ὡς ἡ Σαπφῶ τῶν Ἀράβων, ἡ Μαρία Ἀλ-Γουσιμ ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ Κορίννα, ἡ Ἀγίεσχα τῆς Καρδούης ἐπέσπα τὰς ὀλοφύχους ἐπιδοκιμασίας τῆς ἀκαδημίας τῆς πόλεως ταύτης, ἡ ἐκ Σεβίλλης Σάφια, ἡ Ἀθάνα καὶ ἡ Ἀθάσσα ἐπίσης ἐξισώθησαν κατὰ τὸ ὕψος μὲ τοὺς μεγίστους ποιητάς.

Οἱ Ἀραβες συνέγραψαν ἀπείρους ἐρωτικὰς ποιήσεις, ποιήσεις πενθίμους ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῶν ἠρώων αὐτῶν ἢ τῶν ὄρατιων αὐτῶν, ποιήσεις ἠθικὰς μεταξὺ τῶν ὀπιείων δύναται τις νὰ κατατάξῃ

τοὺς μύθους, τὰ ἐγκώμια, τὰς σατύρας τὰς περιγραφὰς καὶ διδακτικὰ ποιήματα ἐφ' ἑλῶν τῶν ἐπιστημῶν. Ἀλλὰ μεταξὺ τοσοῦτων ποιημάτων τῶν ὁποίων ὁ κατάλογος μόνον ἀποτελεῖ ἐν τῷ Ἑσκουριάλ συλλογῇ ἐξ 24 τῶμων δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἐπικὸν ποίημα, οὐδεμία κωμῶδία ὡς καὶ οὐδεμία τραγωδία.

Ἐν τοῖς διαφοροῖς αὐτῶν ποιήμασιν οἱ Ἀνατολίται δεικνύουσι μεγάλην λεπτότητα καὶ εὐκινήσιαν τῆς σκέψεως, ἡ ἔκφρασις αὐτῶν εἶνε χαρίεσσα καὶ κομψή, τὰ αἰτήματα εἰσὶν εὐγενῆ, καὶ ἐν τῇ ἰδιοτρόπῳ αὐτῶν γλώσσῃ ἐπικρατεῖ ἄρμονία ἐν τοῖς στίχοις, εὐθύτης περὶ τὰς ἐκφράσεις καὶ χάρις ἐν τῷ συνόλω, αἵτινες ἀπόλλυνται ἐν μεταφράσει. «Δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὑπολογίση διὰ τῆς σκέψεως, λέγει ὁ Villemain, ἐκεῖνο ὅπερ ἡ λάμψις τῆς ἀλλοκότου ἐκφράσεως, ἡ ἐπιστήμη τοῦ ῥυθμοῦ, αἱ μὴ ἐπιδεχόμεναι μεταφράσεως ἀλληγορίαι προσθέτουσιν εἰς τὴν χάριτα τῆς ποιήσεως ταύτης. Ἡ Mme Stael ἡ τοσοῦτον μεγαλοφυῆς ὁμολογεῖ ὅτι ἡ φαντασία ἐνεργοῦσα διὰ τῆς ἄρμονίας εἶχεν ἐπ' αὐτῆς τοιαύτην δύναμιν, ὥστε δὲν ἤκουεν ἄνευ συγκινήσεως νὰ ἐπαναλαμβάνωσι τοὺς λόγους τούτους «οἱ πορτοκαλλεῶνες τοῦ βασιλείου τῆς Γρενάδης καὶ οἱ λεμονεῶνες τῶν Μχυροβασιλέων».

Ἡ ποίησις τῶν Ἀράβων εἶνε ἔρρυθμος. Θὰ ἴδωμεν μάλιστα κατόπιν ὅτι ἀναμφιβόλως οὗτοι ἐφεῦρον τὸν ῥυθμὸν καὶ μετέδωκαν αὐτὸν ἡμῖν. Δύο εἶδη στιχουργίας εἶνε πρὸ πάντων εἰς χρῆσιν παρ' αὐτοῖς ἡ Ghazèle καὶ ἡ Casside. Ἡ Casside εἶνε ἐρωτικὸν καὶ πολεμικὸν εἰδύλλιον οὗ ἡ ἔκτασις ὀρίζεται ἀπὸ 20 — 400 διστίχων. Ἡ Ghazèle εἶνε ἐρωτικὴ ᾧδὴ ἣτις δὲν δύναται νὰ ἔχη ὀλιγώτερα τῶν ἑπτὰ διστίχων οὐδὲ πλείοτερα τῶν δεκατριῶν. Ἡ πρώτη εἶνε ὄλωσ διόλου ἐν τῷ εἶδει τοῦ can o i τοῦ Πετράρχου ἡ δὲ δευτέρα ἐν τῷ τῶν ᾧδῶν αὐτοῦ.

Οἱ Ἀραβες περιεφρόνησαν τὴν ποίησιν τῶν Ἑλλήνων ἣτις ἐφαίνετο αὐτοῖς δειλὴ, ψυχρὰ καὶ μεμετρημένη. Μεταξὺ ἀπάντων τῶν βιβλίων, ἅτινα παρέλαθον ἐξ Ἑλλάδος μετὰ δεισιδαίμονος σχεδὸν λατρείας, δὲν εἶνε οὐδὲν ἐπικὸν ποίημα, οὐδὲν ἔργον τῆς κλασικῆς αὐτῆς μεγαλοφυΐας εἶχε κριθῆ ὑπ' αὐτῶν ἄξιον μεταφράσεως, καὶ πράγματι οὐδὲ ὁ Ὀμηρος οὐδὲ ὁ Σοφοκλῆς, οὐδὲ αὐτὸς ὁ Πίν-

δαρος δύνανται νὰ παραβληθῶσι μὲ τοὺς ποιητὰς αὐτῶν. Οἱ Ἄραβες θέλουσι νὰ λάμπωσι διὰ τῶν τολμηροτέρων εἰκόνων τῶν μᾶλλον τεραστίων, ζητοῦσι πάντοτε νὰ ἐκπλήττωσι τὸν ἀναγνώστην διὰ τοῦ ἀπροσδοκῆτου τῆς ἐκφράσεως, κουράζουσιν αὐτὸν διὰ τοῦ πλοῦτου αὐτῶν, οὐδέποτε πιστεύουσιν ὅτι τὸ ὠραῖον δύναται νὰ ᾖ ὑπερβολικόν. Δὲν ἀρκοῦνται εἰς μίαν παραβολήν, συσσωρεύουσι τὴν μίαν ἐπὶ τῆς ἄλλης, οὐχὶ ὅπως δώσωσι τὴν ἰδέαν τοῦ πράγματος ἀλλ' ὅπως κάμωσι τὸν ἀναγνώστην νὰ θαυμάσῃ τὸν χρωματισμόν. Δὲν ἐνασχολοῦνται περὶ φυσικῶν αἰσθημάτων, θέλουσι ἀπλῶς νὰ διαφάνηται ἡ τέχνη.

Ὅσον πλεῖστον ἡ τέχνη ἐπολλαπλασίασε τὰ κοσμήματα, τοσοῦτον φαίνεται αὐτοῖς ἀξιοθαύμαστος.

Ἐκ τῶν αἰσθημάτων εἰς ὧν τὴν ἀπεικόνισιν οἱ Ἄραβες ποιηταὶ πρὸ πάντων ὑπερέχουσιν εἶνε ὁ πολεμικὸς ἐνθουσιασμός. Αἰσθάνεται τις ὅτι ὁ Βεδουῖνος ἐν τῷ κόλπῳ τῶν πολιτειῶν τούτων εἰς ἃς δὲν εἶνε πεπλασμένος φυλάττει εἰσέτι τὰ ἐντικτα τῆς ἐρήμου, ὡς ὁ κέλης θν ἐλευθεροῦσιν τοῦ χαλινοῦ, ὅταν ἡ ὄρα τῆς μάχης ἐφθασεν καὶ ὅστις εἰσέρχεται εἰς τὸ στοιχεῖον αὐτοῦ καὶ δι' θν ὁ πόλεμος ἐστὶ ἡ ἐλευθερία. Οὐδεὶς ποιητῆς ἠδυνήθη νὰ ἐμπνευσθῆ ὅπως οἱ τοῦ Ἰσλάμ ἐκ τῆς αἰματορροῦ τοῦ ποιήσεως πεδίου μάχης, οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν εἰκόνων νεωτέρων καὶ μᾶλλον καταπληκτικῶν. Στρατιὰ ἐν κινήσει «τῆουσα ὡς ὁ ἀετὸς τὰς δύο σκιερὰς αὐτῆς πτέρυγας» εἶνε εἰς αὐτοῦς τὸ ἔαρ, ἡ ἐποχὴ τῆς χαρᾶς καὶ τῶν ἀνθέων, ἥτις σπείρει ἐφ' ἀπάσης τῆς φύσεως τὴν κίνησιν καὶ τὴν ζωὴν, τα τάγματα ἅτινα διαχέονται ἐπὶ τῆς πεδιάδος εἰσὶν οἱ Ἰανθοὶ καὶ τὰ φύλλα ἅτινα βλαστάνουσιν εἰς τὴν ἀρχμηρὰν ἐξοχὴν, αἱ σημαῖαι εἰσὶν ἄνθη πεποικιλμένα ὡς καὶ ἐκεῖνα ὑπὸ χιλίων χρωμάτων, ὁ κονιορτὸς ὅστις ἐγείρεται ὑπὸ τῶν μαχομένων εἶνε τὰ νέφη, τὰ ξίφη αὐτῶν αἱ ἀστραπαὶ, ὁ κρότος τοῦ βήματος αὐτῶν ἡ βροντῆ, ἥτις ἠχεῖ καὶ ὁ σάλος τοῦ ζῶντος τούτου κύματος εἶνε ὁ βαθὺς καὶ ἀτέρμων ὠκεανὸς ὅστις παφλάζει.

Τέλος, ἀλλὰ τίς θὰ τὸ ἐπίστευεν; Αὐτὸς ὁ ἔρωσ ἔτι ὅστις ἐνδύεται συνήθως παρὰ τῷ αἰσθηματικῷ τούτῳ λαφῶ εἰκόνας τοσοῦ-

τον θελκτικῆς, ὁ ἔρωσ ὅστις δὲν εὐρίσκει ἐν τῇ φύσει ἀρκούντα ἄνη και ἀρώματα ὕπω· τὰ παραδίαη μὲ τὰ θέληητρα τινὸς ἐρωμένης, ἀναζητεῖ ἐνίοτε ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης· παραβολὰς ἔτι μάλ- λον ἀλλοκότους. «Ἐσκεπτόμην εἰς σέ, ἀναφωνεῖ εἰς ἐκ τῶν ὑμη- σάντων τὸν πόλεμον, ἐνόσφ αἱ λόγγαι κατασθένουσι τὴν δίψην αὐτῶν ἐν ταῖς πλευραῖς μου και ἐνόσφ τὰ Ἰνδὶκά ξίφη ἐπλύνοντο ἐν τῷ ζέοντι αἵματί μου, ἐπεθύμου νὰ ἀσπασθῶ τὰς ῥομφαίας ταύτας ὧν ἡ σπινθηροβολοῦσα λάμψις μοὶ ἀνεμίμησκει τοὺς ὀδόν- τας σου ὅταν μειδιᾷς».

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἤρχισα νὰ μνημονεύω χωρία ἐκ ποιητῶν Ἀράβων, ἐλπίζω ὅτι ὁ ἀναγνώστης δὲν θὰ ὀργισθῆ ἂν ἐξακολουθήσω αὐτὰ ἐπὶ τινὰ στιγμήν. Ἴδου κατὰ πρῶτον γραμμαῖ τινες Ἀραβὸς ποιητοῦ πρὸς τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ, αἵτινες ἀναμιμήσκουσι τὸ ἐρωτικὸν ἄσμα τῆς νέας Sulamite.

«Ὁρκίζομαι εἰς τὸ τόξον τῶν ὀφρύων σου και εἰς τὸ τόσον εὐ- καμπτον ἀνάστημά σου, εἰς τὴν λεπτήν σου χάριν ἣν ἀκοντίζεις καθ' ἡμῶν ὡς βέλος, εἰς τὴν τρυφερὰν λόξωσιν τῶν πλευρῶν σου, και εἰς τὸ διαπεραστικὸν ξίφος τῶν ὀφθαλμῶν σου, εἰς τὴν λάμ- πουςαν λευκότητα τοῦ μετώπου σου και τὸ στίλβον μέλαν τῆς κόμης σου, εἰς τὴν ὀφρῦν σου, ἣτις ἀποδιώκει τὸν ὕπνον ἀπὸ τοῦς ὀφθαλμοῦς μου και ἣτις εἴτε ἀπαγορεύει εἴτε διατάττει συνέλκει τὴν θέλησίν μου, εἰς τοὺς βραστύχους οἴτινες διαφεύγουσι τῆς κόμης σου και διαχέουσιν ἀντιφάρμακον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἐρα- στοῦ σου, εἰς τὰς ῥόδου παρομοίας παρειάς σου και τὸν μετα- ξῶδη αὐτῶν χνοῦν ὅστις ἀναβλαστάνει, εἰς τὸν βουβίνιον τῶν χειλέων σου και τοὺς μαργαρίτας τῶν ὀδόντων σου, εἰς τὸ ἄρωμα τῆς πνοῆς σου και τὸ μέλι και τὸν οἶνον τὸν ἐξερχόμενον τοῦ στόματός σου, εἰς τὸν ὑψάχενα τράχηλόν σου και τὸ ἀνάστημά σου ὅπερ κάμπτεται ὡς ὁ κάλαμος, εἰς τοὺς δύο σου μαστοὺς, οἴ- τινες ἴστανται ἐπὶ τοῦ στήθους σου ὡς δύο μῆλα, εἰς τοὺς μα- στοὺς σου και τὴν στρογγύλην αὐτῶν περιφέρειαν ἣν μαντεύει τις και ἐν τῷ ὕπνῳ του ἔτι· εἰς τὸ δέριμα σου γλυκὺ εἰς τὸ θωπεῦσιν ὡς ἡ μέταξα. . . ἀλλ' ἡ φύσις δὲν ἔχει ἀρώματα παρόμοια τῶν ὄσων ἐκπέμπει ἐκείνη ἣν ἀγαπῶ, και μὲ τὴν ἀναπνοὴν ἣτις ἐκ-

φεύγει τοῦ στόματός της ὁ ἥλιος ἐν ἀπάσῃ τῇ λαμπρότητι τοῦ εἶναι ἤττον λαμπρὸς ἐκείνης καὶ ἡ σελήνη πλησίον αὐτῆς βλέπει ὠχρῶσαν πᾶσαν τὴν λάμψιν της.»

Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἑπτὰ ποιημάτων τῶν ἐπιγεγραμμένων ἐν τῷ ναῷ τῆς Μέκκας ἦτο εἰδύλλιον ἢ Casside τοῦ Ἀμρλκεῖ. Ὁ ἥρωρ ὁδηγεῖ δύο ἐκ τῶν φίλων του ἐν τῷ τόπῳ ὃν κατελάμβανε τὸ χρέμιόν του καὶ ἐκεῖ κλαίει τὴν ἀναχώρησιν τῶν ἰνδαλμάτων τῆς καρδίας του. Βλέπων τὰ ἴχνη αὐτῶν στενάζει κλαίει καὶ ἀπελπίζεται, ἀποθῆι πάσας τὰς παρηγορίας ἃς οἱ φίλοι αὐτοῦ τῷ προσφέρουσιν.

Ἡ ἔχεις δοκιμάσει, τῷ λέγουσι, καὶ ἄλλοτε δυστυχίας οὐχὶ μικροτέρας.— Ἀναμφιβόλως, ἀπκντᾶ, ἀλλὰ τότε ἡ παρουσία τῶν ὠραίων μου ἔθελγε ἔτι τὴν καρδίαν μου καὶ ἐμέθε τὰς αἰσθήσεις μου, τότε οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπληροῦντο δακρύων ἀλλὰ δακρύων ἐπιθυμίας, κατεπλήρουν τὰ δάκρυα τὰς παρειάς μου καὶ τὸν κόλπον μου καὶ αὐτὸς ὁ τελαμών μου ἔτι ἦτο βεβεργμένος ἐξ αὐτῶν. — Τοῦλάχιστον, τῷ λέγουσιν οἱ φίλοι, ἡ ἀνάμνησις παρελθούσης εὐτυχίας ἃς γαληνιάσῃ σήμερον τὴν ὁδύνην σου, σκέφθητι ὅποσα θέληγτρα ἐνέσπειραν διὰ σὲ εἰς τὸν βίον.

Ὁ ἥρωρ τέλος παρηγορηθεὶς διὰ τῆς ἀναμνήσεως ταύτης ἀναμιμνήσκειται ποάγματι τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας ἃς διήλθεν, τὰς ἠδύτητας τῶν συνεντεύξεών του μετὴν Ὀνεΐτσαν καὶ τὴν Φαθίμαν, τὰς ὠραιότητας μεταξὺ τῶν ὠραίων καὶ καυχᾶται διὰ τὸν ἔρωτα παρθένου πρὸς ἣν οὐδεμία ἐξισοῦται κατὰ τὴν καλλονὴν.

Ὁ λαιμός της, λέγει, ἦτο ὡς ὁ τοῦ φλώρου ὅταν ἤγειρεν αὐτὸν ἵνα παρκατηρήσῃ μακρὰν, ὡς οὗτος ἦτο κεκοσμημένος ὑπὸ κομψῶν περιλαιμίων. Ἡ κόμη αὐτῆς ἐκυμάτιζεν ἐπὶ τῶν ὤμων της, ἦτο μέλαινα ὡς ὁ ἔβενος καὶ οὐχὶ ὀλιγώτερον πυκνὴ ἢ ὡς οἱ κυματιζόμενοι κλάδοι τῶν φοινίκων, τὸ ἀνάστημα αὐτῆς ἦτο ἐπίσης λεπτὸν καὶ εὐκαμπτον ὡς ταινία καὶ ἡ μορφή της ἐφώτιζε τὰ σκότῃ τῆς νυκτὸς ὡς ἡ λυχνία τοῦ μονήρους σοφοῦ, ὅστις ἐργάζεται ἐν ταῖς ἀγρυπνίαις αὐτοῦ, τὰ ἐνδύματα αὐτῆς τέλος ἀπηγάζον τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἡ μέταξ αὐτῶν ὡς καὶ οἱ

πολύτιμοι λίθοι ἦσαν πηρόμοιοι μὲ τὰς Πηλιάδας ὅταν ἀνατέλλουσιν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος.»

Ἦς παράδειγμα τῆς διορατικότητος καὶ ἐπικαίρου εὐφυΐας τῶν Ἀράβων ἄς ἀναφέρωμεν καὶ τὸ ἐπόμενον. «Ὀριχὴ τις νεάνις παρατηρουμένη ἀπενῶς ὑπὸ Ἀραβος ἠρθηρίασε. — Τὰ βλέμματά μου, εἶπεν ὁ Ἀραβὶς μετὰ πάθους, ἐνέσπειρον ῥόδα εἰς τὰς παρειάς σου καὶ κατὰ τὸν νόμον ὁ σπείρων ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δρέψῃ τοὺς καρποὺς τῶν σπόρων του — Κ' ἐγὼ ἄρα πρέπει νὰ δρέψω ὅτι ἔσπειρα, εἶπε, φιλῶν αὐτήν.

Νομίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ περατώσωμεν κάλλιον εἰμὴ ἀναφέροντες περικοπὰς τινὰς τοῦ Κορανίου γραφείσας εἰς ἔρρυθμον πεζὸν λόγον καὶ ὄλωσ διόλου ποιητικὰς ἕνεκα τῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς ὑψώσεως τῆς σκέψεως.

«Ὅταν ὁ Θεὸς ἐπλασσε τὴν γῆν ἐφέρετο αὕτη τῆδε κακείσε μέχρῃς ὅτου ὁ Θεὸς ἐπλασσε τὰ ὄρη ὅπως συγκρατῶσιν αὐτήν. Τότε οἱ ἄγγελοι ἠρώτησαν αὐτόν· ὦ Θεὲ ὑπάρχει ἐν τῇ πλάσει πρᾶγμα ἰσχυρότερον τῶν ὀρέων ; Καὶ ὁ Θεὸς ἀπήντησεν. Ὁ σίδηρος, διότι ὁ σίδηρος διασχίζει τὰ ὄρη — Καὶ ὑπάρχει ἐν τῇ πλάσει τι ἰσχυρότερον τοῦ πυρός ; — Ναι τὸ ὕδωρ ὅπερ σβέννυσιν αὐτὸ Καὶ εἶνε τί ἰσχυρότερον τοῦ ὕδατος ; — Εἶνε ὁ ἄνεμος ὅστις τὸ συνταράσσει — ὦ ὑπέρτατον ἡμῶν στήριγμα ὑπάρχει τι ἐν τῇ φύσει ἰσχυρότερον τοῦ ἀνέμου ; — Ναι, ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ὅστις ποιεῖ ἐλεημοσύνην. Ἐὰν δίδῃ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς χωρὶς νὰ γινώσκῃ τοῦτο ἢ ἀριστερὰ ὑπερβαίνει ἅπαντα τὰ πράγματα.»

Ἡ μίμησις τῆς φύσεως εἶχεν ἄνα καλύψει εἰς τοὺς λαοὺς τοὺς κατέχοντας τὴν κλασσικὴν ποίησιν, τὸ ἐπικὸν εἶδος καὶ τὸ δραματικὸν ἐν οἷς ὁ ποιητὴς προσπαθεῖ νὰ δώσῃ εἰς τὰ αἰσθήματα τὴν ἀληθῆ γλῶσσαν τῆς καρδίας. Οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς δὲν ἔσχον ποσῶς τὴν ἀξίωσιν ταύτην, πᾶσα ἡ ποίησις αὐτῶν οὕσα λυρική, ὀφείλει νὰ φαίνεται ὡς ἐμπνεομένη ἵνα ἐξέλθῃ ἡ ὄλης τῆς γλώσσης τῆς φύσεως καὶ ὑπὸ ὁποιοδήποτε ὄνομα οὕσα γνωστὴ καὶ ὑπὸ ὁποιοδήποτε κανόνα, καὶ ὑποκειμένη ὀφείλει πάντοτε νὰ ἦνε τὸ ἄσμα τῶν παθῶν.

Ἄλλ' ἂν οἱ Ἀραβες δὲν ἔχουσι ποσῶς ποίησιν ἐπικὴν ἢ δρα-

ματικὴν, εἰσὶν ὁμῶς ἐφευρεταὶ εἶδους· τινος ὅπερ κατέχει θέσιν ἐποποιίας καὶ ὅπερ ἀναπληρεῖ παρ' αὐτοῖς τὸ θέατρον. Ὁφείλομεν αὐτοῖς τοὺς μύθους ἐκείνους, ὧν ἡ πλάσις εἶνε τόσον ἐξαισία ἔνθα ἡ φαντασία εἶνε τόσον πλουσία καὶ τόσον ποικίλη, τοὺς μύθους, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν ἡδονὴν τῆς παιδικῆς ἡμῶν ἡλικίας, καὶ τοὺς ὁποίους οὐδέποτε ἀναγινώσκομεν ἐν ἡλικίᾳ μᾶλλον προκωχωρημένη χωρὶς νὰ αἰσθανθῶμεν ἑαυτοὺς τεθελγμένους καὶ παρασυρομένους ὑπ' αὐτῶν. Οὐδὲν κάλλιον τῶν μύθων τούτων καταδεικνύει τὴν γονιμότητα τῆς ἐφευρέσεως ἥτις χαρακτηρίζει αὐτούς.

ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ. Πρὸ τοῦ ἐνασχοληθῶμεν εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τὴν μόνην ἐκ τῶν ὠραίων τεχνῶν ἧς οἱ Ἄραβες ἐγκατέλειψαν ἔχνη προόδου, εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἔνθα ἡ θρησκεία ἔθετεν ἀκατανίκητον πρόσκομμα εἰς τὰς προόδους αὐτῶν. Βεβαίως δὲν δύναταί τις νὰ ἀρνηθῆ ὅτι λαὸς ὅστις ἴδρυσεν τὴν Ἄλαμβραν ἦν ἀρκούντως τελείως καλλιτεχνικῶς διηπουρημένος καὶ ὅτι περιεῖχεν ἔνστικτον ἠνωμένον μετὰ χάριτος καὶ κομψότητος. Ἐὰν ὁ νόμος τοῦ Μωάμεθ δὲν εἶχεν ἀπαγορεύσει πᾶσαν παράστασιν τῆς μορφῆς ἀνθρώπου ἢ ζώου οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι ὁ λαὸς οὗτος τοσοῦτον ἐραστὴς τῆς μορφῆς, καὶ ἔνθα αἱ μορφαὶ εἰσὶν τόσον ὠραῖαι, δὲν θὰ ἐκαλλιέργει τὴν γλυπτικὴν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας ὡς καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν μουσικὴν. Ἡ τέχνη αὕτη γεννηθεῖσα ὑπὸ τὸν ὠραῖον οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος θὰ ἐνεκλιματίζετο ταχέως ὑπὸ τὸν τῆς Βαγδάτης καὶ τῆς Γρενάδης.

Ἄληθες εἶνε ὅτι ἅπαξ παρελθούσης τῆς πυρετώδους ζέσεως πρὸς τὸν Ἰσλαμισμὸν ἢ ἀπαγόρευσις τοῦ προφήτου παρεβιάσθη πλέον ἢ ἅπαξ. Ὁ Ἀβδὲλ-Ραχμὰν Γ' ἀφοῦ κατόκησε διὰ ζῶων τὴν διαμονὴν του ἐν Ἀτζαρχ ἀνήγειρε διὰ ἔτι μᾶλλον τυπικῆς παραβάσεως ἀδριάντα ἐκ μαρμάρου τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θύρας τῶν ἀνακτόρων του. Ἄλλ' αἱ φαντασίαι αὗται τοῦ δεσπότη, αἵτινες καθώριζον τοὺς εὐλαβεῖς ἦσαν ἀπλᾶ ἐξαιρέσεις εἰς τὸν κοινὸν κανόνα, καὶ ἡ τέχνη δὲν ἐκέρδιζεν ἐκείνο ὅπερ ἔχεν ἢ εὐσέβεια. Ἄλλως τε ἡ δοθεῖσα ὠθησις τῷ Ἀραβικῷ πνεύματι ὑπὸ τῆς πρώτης ὀρμῆς τῆς κατακτήσεως παρεξέτραπτη τῆς

δοῦ ταύτης καὶ ἦτο λίαν ἀργὰ ὅπως ἐπανεπιστρέψῃ. Αἱ τέχναι ὅπως λάβωσι ρίζα, παρὰ τινι λαῷ ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ γεννηθῶσι καὶ νὰ ἀυξήσωσι μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀκολουθήσωσιν αὐτὸν ἔν τε τῇ ἀκμῇ καὶ τῇ παρακμῇ του.

Ἐπειδὴ δὲν θεωροῦμεν τὴν καλλιγραφίαν ὡς τέχνην δὲν θὰ ἐνασγοληθῶμεν ποσῶς περὶ αὐτῆς παρὰ τὴν ὅλως εἰδικὴν σπουδὴν ἣν ἀφιέρωσαν αὐτῇ οἱ Ἄραβες. Δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν τῷ Cairo (Π. 9) λεπτομερείας περιέργους ἐπὶ τῶν κεχρωματισμένων μελανῶν, ὡς μετεχειρίζοντο καὶ τοὺς θαυμασίους χρωματισμοὺς τῶν μεμβρανῶν αὐτῶν, ὧν ἡ ἔκτακτος λάμψις ἀντενάκλα τὰ ἀντικείμενα ὡς εἰς κάτοπτρον.

Ἄλλ' ἡ μουσικὴ κατέχει σπουδαιοτέραν θέτιν ἐν τῷ Ἀραβικῷ πολιτισμῷ καὶ δὲν θὰ δυνάμεθα εἰμὴ νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτῆς διαβατικῶς.

Καὶ τοι ὁ πατριάρχης Ἰωὴ ὠμίλησε περὶ τῆς ἄρπης αὐτοῦ ἀφιερωμένης εἰς ἄσματα θλιβερά, συγκεχωρημένον εἶνε νὰ ἀμφιβιλλωμεν ἂν ἡ μουσικὴ ἐπιστήμη ἐπέδοσεν πολὺ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἄραβιν. Ἡ κλίσις αὐτῶν διὰ τὰς διηγήσεις τὰς γιγνομένας γεγωνυῖα τῇ φωνῇ, τόσον προσφιλεῖς τοῖς μεσημβρινοῖς λαοῖς, καὶ οὕτως εὐκόλως γιγνομένας ἐν ταῖς ἀρμονικαῖς αὐτῶν γλώσσαις ἐδίδαξεν αὐτοῖς τὰς ἐπαναληπτικὰς ἀποχρώσεις, αἵτινες κατέχουσι τόπον μουσικῆς παρὰ τοῖς νηπίοις λαοῖς.

Ἄλλ' ὅταγ ὁ νόμος τοῦ Μωάμεθ ἐνετύπωσε τῷ λαῷ τούτῳ τὴν θερησκευτικὴν καὶ φιλολογικὴν αὐτοῦ δρμὴν, αἱ τέχναι ἐνεψυχώθησαν ὡσαύτως. Ἡ Ἑλλάς εἶχε κληροδοτήσει τὰς ἐπιστήμας τοῖς Ἄραβιν, ἡ δὲ γεωμετρία ἐδίδαξεν αὐταῖς πᾶν ὅτι διδάσκει εἰς τὰς τέχνας λ. χ. τὰς ἀναλογίας τῇ ἀρχιτεκτονικῇ καὶ τὰς ἀποστάσεις ἐν τῇ μουσικῇ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον συνεπλήρωσεν ἡ φύσις.

Χωρὶς νὰ ὑψωθῇ παρ' αὐτοῖς ἡ μουσικὴ εἰς ἐπιστήμην ἔλαβεν οὐχ ἥττον κανονικότητα ἢ οὐδέποτε ἔσχε παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, τὸ μαθηματικὸν πνεῦμα φυσικὸν τοῖς Ἄραβιν ἐτελειοποίησε τὴν θέσιν τοῦ ἐνστίκτου καὶ ἔκτοτε ἡ μουσικὴ ἀνεμίχθη ὡς καὶ ἡ ποίησις εἰς ἅπαντα τὸν βίον αὐτῶν. Οὐχὶ μόνον δὲν κατεφρονεῖτο ὡς παρὰ τοῖς νεωτέροις Μουσουλμάνοις καὶ δὲν ἐγκατελιμπάνετο ταῖς

γυναίξει και τοῖς δούλοις ἀλλ' ἐκαλλιεργεῖτο ἐν ταῖς ἀνωτέρας τάξεσι τῆς κοινωνίας, ὁ δὲ Ἀβδὲλ Ῥαχμάν II ἐπορεύετο ἔφιππος μεθ' ὅλης αὐτοῦ τῆς αὐλῆς πρὸς προϋπάντησιν τῆς Βαριάβ διασῆμου καλλιτέχνηδος.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ. Δὲν θὰ εἰσέλθωμεν ἐνταῦθα εἰς τὰς μακρὰς συζητήσεις ἃς ἤγειρε τὸ ζήτημα τῆς γεννήσεως τῆς Ἀραβικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς λεγομένης Γοθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τὰ δύο ταῦτα εἶδη, ἅτινα διακρίνονται διὰ τοσούτων τίτλων ὁμοιάζουσιν ἄλληλα διὰ τῆς λεπτότητος καὶ ποικιλίας τῶν λεπτομερειῶν, ὥστε ἠθέλησαν παντὶ σθένει νὰ ἀνακαλύψωσιν ἐν αὐτοῖς σύνδεσμον τινα ὅστις ὅμως δὲν ὑπάρχει μῆτε ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν μῆτε ὡς πρὸς τὴν ιδέαν, ἀλλ' ἐπαρατηρήθη ὅτι τὰ δύο ταῦτα εἶδη δὲν ἐγεννήθησαν οὐδὲ τὸ ἓν ἐκ τοῦ ἄλλου οὔτε τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο συγχρόνως ἐκ τῆς αὐτῆς καταγωγῆς τῆς Βυζαντινῆς δηλονότι σχολῆς.

Ἡ Ἀνατολικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἀδελφὴ ἑτεροθαλῆς τῆς Δύσεως ἐγεννήθη ὡς καὶ αὕτη ἐκ τοῦ Βυζαντίου. Ἄλλ' οἱ ὑψωμένοι θόλοι καὶ τὰ μακρὰ παράθυρα τῶν Χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν δὲν συνεβίβασον εἰς τὰ καυστικὰ κλίματα ἔνθα ὁ ἄνθρωπος ὄχι μόνον δὲν προσκαλεῖ τὸ φῶς καὶ τὴν ἡμέραν ἐντὸς τῶν οἰκοδομῶν του ἀλλὰ ζητεῖ νὰ ἀποκλείσῃ. Οὕτω οἱ Ἀραβες υἱοθετοῦντες τὸ σχῆμα τῆς Βυζαντινῆς σχολῆς κατεβίβασαν τὸν θόλον οὕτως ὥστε νὰ καταστρέψωσι πᾶσαν ἀναλογίαν μετὰ τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ ὕψους τῆς οἰκοδομῆς. Τὸ τέμενος τῆς Καρδούης τύπος ἐντελής τῆς πρώτης ταύτης ἡλικίας τοῦ Ἀνατολικοῦ ρυθμοῦ εἶνε παρὰ τὴν γοητείαν τοῦ ἐκ στήλων αὐτοῦ δάσους ἀτελεῖ καὶ βεβαρημένον οἰκοδόμημα, πολὺ χαμηλὸν πρὸς τὴν ἑκτασίαν του, ὅπερ τῷ δίδει μικρότητα τινα καὶ εὐτέλειαν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς τῆς ἀπειρίας του.

Ἡ δευτέρα καὶ ἡ λεπροτέρα ἐποχὴ τοῦ Ἀνατολικοῦ ρυθμοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ IX ἕως τοῦ XIII αἰῶνος καὶ ἔχει ὡς τύπον τὴν Ἀλάμπραν τῆς Γρενάδης. Ἡ Ἀραβικὴ τέχνη παρακολουθοῦσα τὴν Χριστιανικὴν, εἰς πορείαν σχεδὸν παράλληλον ἀπογυμνοῦται ὡς καὶ αὕτη ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῆς Βυζαντινῆς αὐτῆς βαρύτητος

καὶ λαμβάνει ἀνάλογον ταῖς δυνάμεις αὐτῆς πτησιν, ἀφίνουσα τὴν θρασύτητα ἵνα μὴ φθάσῃ εἰμὶ μέχρι τῆς χάρακας. Τὸ ἐπικρατοῦν κυρίως ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶνε ἡ εἰσέχουσα ἀψις ἢ τὸ τόξον τὸ σηματοδοτούμενον ἐξ ὀπωσοῦν ὀλιγοτέρων τῶν δύο τρίτων τῆς περιφερείας ἐνὸς κύκλου καὶ ὅπερ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν πλήρη ἀψίδα παρὰ Βυζαντινοῖς.

Ἐπάρχει τέλος καὶ τρίτη ἐποχὴ κατὰ τὸν M. de la Borde ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ XIII αἰῶνος μέχρι τοῦ τέλους τοῦ XV. Ἡ ἐποχὴ αὕτη χαρακτηρίζεται διὰ τῆς ἀναμίξεως τοῦ Ἀραβικοῦ ῥυθμοῦ μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Δύναται τις νὰ ἀναφέρῃ ὡς πρότυπα τοῦ μικτοῦ τούτου εἶδους τὰς Ἀλκαζάρ τῆς Σεβίλλης καὶ τῆς Σεγαβίας καὶ τοὺς πύργους τοῦ Benavente καὶ τοῦ Renafiel. Ἦδη ἡ Μουσουλμανικὴ τέχνη ἀρχεται ἀπολλύουσα τὴν πρωτοτυπίαν αὐτῆς καὶ ἡ μίξις αὕτη δύο τοσοῦτον ἀντιθέτων σχολῶν δὲν ὑπῆρξεν ἐπιτυχής.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΝ

Ὁ πολιτισμὸς εἶνε ὡς λαμπὰς ἥτις δὲν δύναται νὰ λάμψῃ χωρὶς νὰ φωτίσῃ καὶ θερμάνῃ πᾶν τὸ περικυκλοῦν αὐτήν. Τοιαύτη πράγματι ὑπῆρξεν ἡ πνευματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ αὕτη κίνησις ἣν οἱ Ἀραβες παρήγαγον κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ ἣν περιεγράψαμεν διεξοδικῶς. Πρὸ τοῦ περατώσωμεν ῥίψωμεν ἐπὶ τινα στιγμὴν πέραξ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῆς ἐπιρροῆς ἣν ἔσχεν ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ οὗ νῦν ἀπολαμβάνει ἡ Εὐρώπη καὶ ἀπονεύμωμεν αὐτοῖς τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης ὃν τοῖς ὀφείλομεν.

Ἴνα μὴ κουράσωμεν τὸν ἀναγνώστην διὰ ἀνωφελῶν ἐπαναλήψεων δὲν θὰ ἐπκνέλω ἐπὶ ἐκεῖνο ὃ προλαβῶν εἶπον, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν δικτήρησιν μεγάλου ἀριθμοῦ γεωρογράφων τῆς ἀρχαιότητος· ἐπίσης δὲν θὰ ὀμιλήσω περὶ ὀφελίμων τινῶν ἀνακκλύψεων αἷς ἐποίησαν οὗτοι παραλαβόντες αὐτὰς παρ' ἄλλων λαῶν τῆς Ἀσίας καὶ περαδόντες ἡμῖν αὐτὰς, τέως ὅλως ἀγνώστους ἡμῖν, ὡς τὴν τῆς πυξίδος, τὴν κατασκευὴν τοῦ χάρτου ἐκ ῥακῶν τὴν

χρήσιν τοῦ ἐκκρεμοῦς κτλ. κτλ. ἀλλὰ θὰ περιορισθῶ εἰς τὴν ἐπιβ-
 ῥοὴν ἣν ἐξήσκησαν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς Εὐρώπης, ἐγκαταλεί-
 ψαντες ἕχνος ἀνεξάλειπτον ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πνευματικοῦ βίου
 καὶ τῆς ἡμετέρας φιλολογίας.

Ὁ Ἀραβικὸς πολιτισμὸς ἐνεφυτεύθη παρ' ἡμῖν διὰ δύο ὁδῶν
 διαφόρων, τὴν τῆς Ἀνατολῆς διὰ τῶν σταυροφοριῶν καὶ διὰ τῆς
 Σικελίας καὶ Ἰσπανίας ὅθεν ἐξηπλώθη ἀνεπαισθήτως εἰς τοὺς λοι-
 ποὺς λαοὺς. Οἱ Προβηγκιανοὶ ἦσαν ὁ πρῶτος λαὸς ἐπὶ τῆς φιλο-
 λογίας τοῦ ὁποίου ἐπηρέασε δι' ἀξιοσημειώτου τρόπου, οὐχὶ μό-
 νον ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτῶν ἀλλὰπολλάκις ὑμνησαν
 ἐν ταῖς ποιήσεσιν αὐτῶν Μαύρους ἥρωας. Τέλος οὗτοι φαίνονται οἱ
 πρῶτοι οἵτινες παρέλαβον παρ' αὐτῶν τὸν ῥυθμὸν ἐν τῇ μετρικῇ
 αὐτῶν.

Ὁ ῥυθμὸς εἶναι γόνος τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἔτι ἐκτὸς τῆς ποιή-
 σεως, οἱ πλεῖστοι τῶν λαῶν μεταχειρίζονται εἶδος ὕφους ὅπερ εἶνε
 πεζὸν ἔρρυθμον. Παρέλαβον δὲ τοῦτο παρὰ τῶν Ἑβραίων πρὸ
 πάντων παρὰ τῶν Προφητειῶν τοῦ Ἡσαΐου.

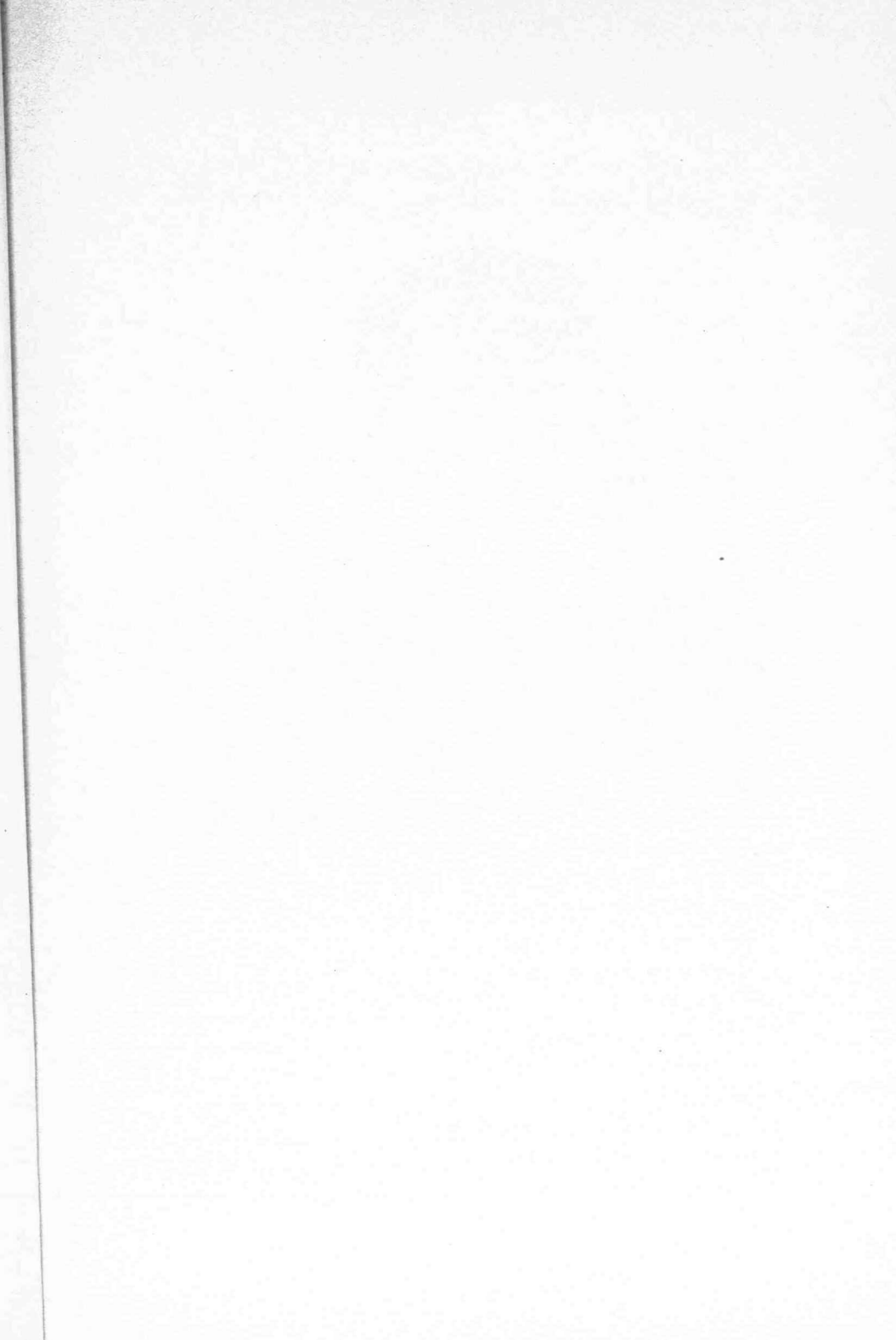
Ἐτέρα ἐπιβρῶθ' Ἀνατολικὴ εἰς ἣν τὸ Εὐρωπαϊκὸν πνεῦμα δὲν
 ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ εἶναι τὸ καλούμενον σήμερον ῥωμαντικὸν
 εἶδος ὅπερ περιῆλθεν ἡμῖν ἐκ τῶν Ἀραβικῶν μύθων. Πράγματι
 ὀφείλομεν νὰ θεωρῶμεν τοὺς μυθογράφους αὐτῶν ὡς τοὺς διδα-
 σκάλους ἡμῶν ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ παράγειν, τοῦ ἐλκύειν τὸ ἐνδια-
 φέρον καὶ τοῦ ποικίλειν αὐτὸ ἀκαταπαύστως, τοῦ πλάττειν
 τὴν λαμπρὰν ἐκείνην μυθολογίαν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν νυμ-
 φῶν, ἣτις ἀξάνει τὸν κόσμον, πολλαπλασιάζει τὰ πλούτη καὶ τὰς
 ἀνθρωπίνους δυνάμεις καὶ ἣτις ποιεῖ ἡμᾶς νὰ ζῶμεν ἐν τῷ θαύ-
 ματι ἐν τῷ ἀπεράντῳ χωρὶς νὰ παγώνωμεν ὑπὸ τοῦ τρόμου. Ἐξ
 αὐτῶν ἔτι προῆλθε ἡ μέθη ἐκείνη τοῦ ἔρωτος, ἡ στοργὴ ἐκείνη,
 ἡ λεπτότης ἐκείνη τοῦ αἰσθήματος, ἡ θρησκεία ἡ λατρεία αὐτῆ
 τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀλληλοδιαδόχως παρίστανται ὅτε μὲν δοῦ-
 λαι ὅτε δὲ θεαί, αἵτινες ἔσχον τὸσαύτην ἐπιβρῶθ' ἐπὶ τοῦ ἡμε-
 τέρου ἱποτισμοῦ καὶ ἃς ἀνακαλύπτομεν ἐν τῇ φιλολογίᾳ τῆς
 Μεσημβρίας. Ἀνακαλύπτει τις πολλὰς ἐκ τῶν διηγήσεων των εἰς
 παλαιοὺς ἡμῶν μύθους ὡς ἐν τῷ Βοκκίῳ, ἐν τῷ Ἀριστόφ, καὶ

αὐτοὺς ἔτι τοὺς μύθους οἵτινες ἔθελξαν τὴν παιδικὴν ἡμῶν ἡλικίαν ἐκ γλώσσης εἰς γλώσσαν καὶ ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος δι' ἀγνώστων πολ- λάκις ὀχετῶν εὐρισκόμενοι συνδεδεμένοι, τὴν νῦν με' ἀπάσας τὰς ἀναμνήσεις, ἀπάσας τὰς ἀπολαύσεις τῆς φαντασίας τῶν κατοί- κων τοῦ ἡμίσεως τῆς σφαίρας.

Τὸ ῥωμαντικὸν τοῦτο εἶδος ἐπεκράτησεν ὀλοσχερῶς ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς φι- λολογίας καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ Μεσαίωνος. Ἐπελθούσης εἶτα τῆς ἀναγεννήσεως ἥτις προέγραψε καὶ κατεδίκασεν αὐτὰ ὡς μὴ σύμφωνα τῷ πνεύματι τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῖς κανόσι τοῦ ὠραίου καὶ τῆς τέχνης ἦν εἶχεν κληροδοτήσει ἡμῖν αὕτη, ὁ Flo- rian ἐπειράθη μόνος νὰ ἀναπλάσῃ τὴν ποιητικὴν καὶ λαμπρὰν τῶν Μαύρων τούτων ἐποχὴν ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ, ὅπερ ἐπιγράφε- ται Goncalve de Cordoue ἀλλὰ τοὺς ἥρωας αὐτοῦ πλάττει μᾶλ- λον ὡς ἥρωας κλασσικοῦς τῆς ἀρχαιότητος ἢ ὡς ἱππότες Μαύ- ρους ἢ Χριστιανούς, καὶ τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ καίτοι κομψὸν στε- ρεῖται ὅμως τῆς φυσικότητος, τῆς ζωῆς τοῦ χρωματισμοῦ, ἐν μιᾷ λέξει εἶνε εὐγενής, ἀλλ' ὡς τὸ μάρμαρον ἐπίσης ψυχρὸς.

Σὺν τῇ Γαλλικῇ ἐπαναστάσει διεδραματίσθη ἐπίσης ἐπανά- στασις καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ τοῦ ἔθνους τούτου. Ὁ Chateau- briand ἀνέλαβε νὰ καταδείξῃ ὅτι ὁ μεσαίων δὲν ἦτο ὅλως ἐστε- ρημένος ποιήσεως ὡς ἐφαντάζετο καὶ ὅτι ἡ ποίησις αὐτοῦ ἦτο συγχρόνως μᾶλλον ἐθνικὴ καὶ μᾶλλον ὑψηλὴ ἢ ἡ τῆς ἀρχαιότητος. Ἐὰν ἡ φωνὴ αὐτοῦ εὔρεν ἀντιλογίαν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, εὔρεν ὅμως ἐπίσης καὶ θαυμαστάς καὶ τινα ἔτη βραδύτερον ἀξίους ὀπα- δούς ἐν τῷ Βίκτωρι Οὐγκώ, Λαμαρτίνῳ, Ἀλφρέδῳ Μυσσέτῳ κτλ. οἵτινες βεβαιοῦντες τὰς δοξασίας του διὰ παραδειγμάτων, πολ- λάκις ἀριστουργημάτων πρώτης τάξεως ὀρεῖλουσι τὴν δόξαν αὐ- τῶν εἰς τὴν ἄφθονον καὶ ἀθάνατον πηγὴν τῆς φαντασίας καὶ τοῦ ῥωμαντισμοῦ, ἦν οἱ Ἄραβες ἐκκληροδότησαν ἡμῖν.

Ἐκ τούτου ἐμπνευσθεὶς ὁ Chateaubriand ὁ πατὴρ τῆς σχολῆς ταύτης ἔδωκε τῷ κοινῷ κατὰ τὸ 1818 τὸ θελκτικώτατον αὐτοῦ ἔργον «ὁ τελευτήσιος τῶν Ἀβενσεράχ» ἔνθα ἠδυνήθη νὰ εὔρη ση- μειώσεις τόσον πιστάς ὥστε νομίζει τις μᾶλλον ὅτι ἀναγινώσκει

+ Ἐπιτομή: ἑποφ. το: ἑποφ.
Βασ. εἰσα. ἑποφ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΙΕΡΟΘΕΟΣ

μετάφρασίν τινα τῆς Ἀραβικῆς διαλέκτου ἢ αὐτὰς ταύτας τὰς γραμμὰς υἱοῦ τῆς ψυχρᾶς Βρεταννίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τί ἔγινε λοιπὸν τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο οἰκοδόμημα, ὅπερ οἱ Ἄραβες ἀνήγειρον μὲ τὰ συντρίμματα τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος; Ἡ πνευματικὴ καὶ πολιτικὴ αὕτη αὐτοκρατορία ἔνθα οἱ πολιτισμοὶ τῆς Ἑλλάδος τῆς Ῥώμης τῶν Ἰνδιῶν τῆς Περσίας τῆς ἀπωτάτης Ἀνατολῆς εἶχον συγχωνευθῆ καὶ ἐνωθῆ κατεκρημνίσθη καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἐρείπια ἀπωλέσθησαν.

Etiam periere ruina

Ὁ *tempus edax* τοῦ Ὁρατίου πάντα ἐξίσωσε, πάντα κατέφαγεν! Οἱ ἀπολαύοντες τανῦν τ' ἀγαθὰ τῆς κληρονομίας αὐτῶν ἀγνοοῦσιν εἰς τίνας ὀφείλουσι ταῦτα. Αὐτοὶ οἱ ἀπύγονοι τῆς φυλῆς ταύτης ἀπέμαθον τὴν παρελθούσαν δόξαν τῶν προγόνων αὐτῶν καὶ ἐλησμόνησαν ποῖοι ἦσαν οἱ ἀνεγείραντες τὰ μνημεῖα ἐκεῖνα ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῶν ὁποίων βόσκουσιν οἱ ἵπποι αὐτῶν.

Ἐὰν ὁμῶς παρατηρήσωμεν προσεκτικῶς ὁποῖα ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς οὕτω ἀώρου καὶ οὕτω τελείας αὐτῶν καταπτώσεως δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἀποκαλυφθῆ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν.

Ἐνίοτε ὁ θάνατος ἔρχεται πρὸ τῆς ὥρας αὐτοῦ, ἐνίοτε διὰ τὰ κράτη ὁ ἥλιος αἰφνιδίως ὀπισθοδρομεῖ καὶ κλίνει εὐθὺς πρὸς τὴν δύσιν ἐνῶ ἀνέβαινεν ἔτι εἰς τὸν ὀρίζοντα, ἐνῶ μόλις εἶχε φθάσει εἰς τὸ ζενιθ αὐτοῦ καὶ παρομοίως συνέβη παρὰ ταῖς Ἀραβιν. Τὸ ἐπαγγαχὸν τὸ θανάσιμον κτύπημα εἰς τὸν λαμπρὸν πολιτισμὸν τῆς ὥραίας ταύτης φυλῆς τῆς καταγομένης ἐκ τοῦ καθαρωτέρου πατριαρχικοῦ αἵματος ὑπῆρξεν ἡ στέρησις τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, διότι ἄνευ πολιτικῆς ἐλευθερίας οἱ λαοὶ ὁποιονδήποτε ἔθνος καὶ ἂν φέρωσιν, Ἑβραῖοι Ἑλληνας ἢ Ἀραβες, οἱ λαοὶ λέγω δὲν ζῶσι πλέον. Ἐν ὅσῳ οἱ Μαῦροι διετήρησαν τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἰσλαμι-

σμου υπήρξαν ὁ πρῶτος λαὸς τῆς Εὐρώπης, ὅτε ὁμοῦ ἐστερήθησαν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἐξουσίας ὑπὸ τῶν Τουρκομανίων παρήκμασαν, καὶ ὅταν ὑπεδουλώθησαν καὶ τὸ Καλιφάτον ἐξέλιπεν, ἀπέθανον.

Ἄλλ' ἀπέθανον διὰ παντός. Ἄς ἐπιτρέπῃται ἡμῖν νὰ πιστεύωμεν τὸ ἐναντίον. Οἱ ἀρχαῖοι οἵτινες ἠρέσκοντο νὰ παριστάνωσιν ὑπὸ τὸ χάριεν σχῆμα τοῦ μύθου τὰς βαθυτέρας ἀληθείας διηγούνται ὅτι ὑπῆρχεν πτηνὸν διάσημον καλούμενον φοῖνιξ, ὅπερ ἀνεγεννᾶτο ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ. Καὶ εἶδομεν πράγματι τοιαύτας παλιγγενεσίας ἔτι μεταξὺ τῶν λαῶν. Διὰ τοιαύτης τινὸς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Περικλέους εἰσὶν ἐκ νέου ἐλευθεροὶ μετὰ δουλείαν 2000 ἐτῶν καὶ ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου αὐτῶν παρελθόντος ἀνέλαβον τὴν πτῆσιν αὐτῶν πρὸς μέλλον ὅπερ κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα δὲν θὰ ἦεν ἄνευ δόξης.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν παιδῶν τῶν δεχομένων τὴν κατωτέραν ἐκπαίδευσιν ἦν κατὰ τινὰ στατιστικολόγον τῆς Αἰγύπτου 90000 τῷ 1873 ἀνῆλθε δὲ τῷ 1875 εἰς 140,077 μαθητὰς καὶ 6048 διδασκάλους. Τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Αἰγύπτου ἀνερχομένου εἰς 5,250,000 κατοίκων, 372 μαθητὰ ἐκ 10000 κατοίκων φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα. Ἡ ἀναλογία αὕτη καὶ τοὶ κατωτέρα πρὸς τὴν τῶν πλειοτέρων κρατῶν τῆς Εὐρώπης οὐχ ἦττον εἶνε ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν τῆς Ῥωσσίας ἣτις δὲν ἀριθμεῖ εἰμὴ 150 παιδας φοιτῶντας εἰς τὰ σχολεῖα, ἐκ 10000 κατοίκων.

Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν 140,000 μαθητῶν δὲν ὑπάρχουσιν εἰμὴ 3018 κόραι ἅπασαι σχεδὸν ἐξ οἰκογενειῶν μὴ Μουσουλμανικῶν, διότι μέχρι τοῦδε ἡ γυνὴ ἐστερεῖτο τῶν εὐεργετημάτων τῆς ἀνατροφῆς. Ἄλλ' ὁ Κεδίβης βαίνων ἐναντίον τῶν προλήψεων ἐνασχολεῖται δραστηρίως περὶ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως· ὑπάρχουσιν νῦν ἐν Καίρῳ δύο παρθεναγωγεῖα Μουσουλμανικὰ ἰδρυθέντα ὑπὸ τοῦ Κεδίβου καὶ τῆς ἡγεμονίδος μητρὸς αὐτοῦ. Τὸ μὲν τοῦ Σιουφιᾶχ ἔχει 18 διδασκαλίσσας καὶ 298 μαθητρίδας, τὸ δὲ τοῦ Γκερβιχ ἔχει 9 διδασκαλίσσας καὶ 147 μαθητρίδας. Ἐντεῦθεν θὰ ἐπέλθῃ ἡ ἐπανάψωσις καὶ ἡ παλιγγενεσία τῆς φυλῆς.

Καὶ ἅπαξ ἡ φυλὴ ἀναγεννηθεῖσα θὰ ἀναλάβῃ ἐθνικὰς τάσεις ἐναντίον τῶν ὁποίων οὐδεμίαν ἰδιαίτερα δύναμιν θὰ δυνηθῇ νὰ

ὑπερισχύση. Θὰ ἰδρυθῆ ἐκ νέου μέγα Ἀραβικὸν κράτος. Τότε αἱ ὠραῖαι ἡμέραι θὰ δυνηθῶσι καὶ πάλιν νὰ λάμψωσι διὰ τὰς δύο ταύτας ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ προωρισμένας φυλάς, ὅστις φαίνεται ἠνέχθη πρὸς στιγμὴν τὰς δυστυχίας αὐτῶν ἵνα καταδείξῃ διὰ τρόπον ἔτι μᾶλλον πασιδήλου ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε τὰς ἐθνικότητας ἀθανάτους, διότι ὡς λέγουσιν οἱ Ἀραβες ὁ Θεὸς ἐστὶ μέγας. Ἀλλάχ Βάρ !

Οὗτοι εἰσὶν οἱ μᾶλλον διάπυροι ἡμῶν πόθοι, αὗται αἱ προσφιλέστεραι ἡμῶν ἐλπίδες.

Ἀθῆναι τῆ 5 Ἰουλίου 1882.

ΛΕΩΝ ΟΛΙΒΙΕ.

ΤΟ ΚΟΛΩΝΑΚΙ

Ὀλίγιστοι βεβαίως, βλέποντες στυλίσκον τινὰ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Μουσείου (λόφου Φιλοπάππου) κοιλώματος, γνωρίζουσι διατὶ ἐτέθη ἐκεῖ.

Ἴδού ἐν ὀλίγοις ἡ ἱστορία του.

Ὅσακις βοῦς ἔτικτε δίδυμα — πρᾶγμα σπανιώτατον — ἔθεωρεῖτο τοῦτο ὡς κακὸς οἰωνὸς καὶ προάγγελος ἐπιδημίας· πρὸς ἀποτροπὴν δὲ ταύτης ἢ πρὸς περιστολὴν ἢ κατάπαυσιν, ἐὰν ὑπῆρχεν ἤδη, ἐγίνοντο τὰ ἐξῆς ἅτινα ἀνκφέρει καὶ ὁ Θ. Β. Βενιζέλος¹ παραθεῖς πολὺ ὀρθῶς ἐν τῷ συγγράμματί του ταῦτα, ὡς τὰ ἔγραψε ἀξιοπίστος γέρον.

»Εἰς τὸ δεύτερον θανατικὸν,² ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπου, ἐμάζωζαν 40 μονοστέφανικαι, αἱ ὁποῖαι προσέφεραν ἐν ποσὸν χρηματικόν, καὶ μὲ αὐτὸ ἔκαμαν ἐν ἀλετράκι, καὶ ἐν κακάβι³ ἀργυροῦν, ἐπῆραν καὶ δύο μοσχράκια δίδυμα τὰ ὁποῖα τὰ ἔζευξαν

¹) Περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, σελ. 121.

²) Ἐν ἔτει 1792.

³) Κακάβι.—λέβης.